

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Folklorní soubor Čtyřlístek
Folklore ensemble Čtyřlístek

Eliška Horáková

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Jana Veverková

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Hudební výchova – Sbormistrovství

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Folklorní soubor Čtyřlístek potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Novém Strašecí 11.7.2019

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní Mgr. Janě Veverkové za ochotu a trpělivost, kterou se mnou měla.

ABSTRAKT

Bakalářská práce zpracovává v první části dlouholetou historii Folklorního souboru Čtyřlístek z Nového Strašecí od jeho počátků v roce 1956, kdy byl založen Bohumilem Chocholou a Vladimírem Novotným, až po současnost, kdy patří mezi jeden z nejdéle působících folklorních souborů v České republice. Také mapuje osobnosti, které během let souborem prošly a spolupracovaly s ním. V této části práce dokumentuje jeho taneční repertoár a písně v časové linii, které soubor za dobu svého působení využil. Druhá část bakalářské práce se věnuje regionálnímu Rakovnickému pásmu, které patří k prvním tanečním pásmům, jaké kdy FS Čtyřlístek uvedl. Toto pásmo je složeno z písní regionální sbírky od Adolfa Cmírala – Lidové písničky z Rakovnicka a Křivoklátska pro střední hlas s průvodem klavíru z roku 1935. Práce se dále věnuje rozboru hudební složky Rakovnického pásma a popisuje jednotlivé písně a hudební party v něm obsažené. Dále se také podrobně věnuje i taneční stránce pásma. Ve druhé části práce jsou mimo jiné vysvětleny i jednotlivé taneční kroky, které jsou v tomto pásmu nejčastěji využívány. Tato kapitola obsahuje i porovnání hudebních úprav Vladimíra Novotného a zápisu písní, které jsou uvedeny ve Cmíralově sbírce.

KLÍČOVÁ SLOVA

FS Čtyřlístek, regionální pásmo, folklorní hudba a tanec

ABSTRACT

This bachelor's work is dedicated to the Folklore group Čtyřlístek and its 40 years long history from its beginning in 1956 till present time. In year 1956 this group was established by Bohumil Chochola and Vladimír Novotný. In the first part of the work is also repertoire of the group and the songs, which Čtyřlístek uses. The second part is dedicated to performance of regional dances and songs, called Rakovnické pásmo. The songs come from the collection of regional songs from Rakovník and Křivoklát from Adolf Cmíral. In this second part is also analysis of music and dances of performance. There are also described dance moves, which are used. In this chapter there are compared the original notes by Cmíral and musical arranges by Novotný for Čtyřlístek.

KEYWORDS

Folklore group Čtyřlístek, regional dances and songs, folklore music and dances

Obsah

1	Úvod	7
2	Folklorní soubor Čtyřlístek.....	9
2.1	Vznik souboru	9
2.2	Historie souboru.....	12
2.2.1	Repertoár souboru.....	17
2.2.2	Písně využité v jednotlivých tanečních pásmech	19
2.3	Rakovnický kroj.....	21
3	Rakovnické pásmo.....	23
3.1	Okolnosti vzniku	23
3.2	Stručný popis	23
3.3	Úpravy lidových písní.....	30
3.4	Hudba a tanec Rakovnického pásma	31
3.4.1	Jsem, jsem z Rakovníka.....	31
3.4.2	Když jsem šel od lesa stezkou	33
3.4.3	Vždycky's mi měsíčku svítíval.....	34
3.4.4	Nic mě tak nermoutí	35
3.4.5	Petrovický zámek	36
3.4.6	K Ouněticům dlouhá cesta.....	36
3.4.7	Kudy, kudy, kudy cestička	37
3.4.8	Roztocká hospoda.....	38
3.4.9	Všichni svatí tancovali.....	39
3.4.10	Roztocká hospoda.....	41
3.4.11	Masopuste, masopuste	42
3.4.12	Já mám nový pantalóny	44

3.4.13	Já jsem si vyvolil za ochranu.....	45
3.4.14	Náš pes.....	46
3.4.15	Dávali mně za mou plantu.....	47
3.4.16	Rozzlobil se švec.....	48
3.4.17	Jsem, jsem z Rakovníka.....	49
4	Závěr.....	50
	Seznam informačních zdrojů.....	51

1 Úvod

Svou bakalářskou práci jsem věnovala Folklornímu souboru Čtyřlístek. Ten vznikl v roce 1976 v Novém Strašecí na Rakovnicku a má za sebou 43 let působení. O Čtyřlístku již byly napsány tři diplomové práce. Jako nejvýznamnější z nich bych uvedla práci MgA. Petra Murice, který svou práci obhájil na HAMU Praha v oboru Taneční pedagogiky.

Já sama působím ve Čtyřlístku jako tanečnice a částečná vedoucí taneční složky a mám k tanci, v tomto případě, bližší vztah. Již od útlého věku bylo mým snem stát se členkou Čtyřlístku. Můj děda je aktivním členem muziky téměř od počátků souboru a moje maminka byla členkou taneční složky, když studovala na místním gymnáziu. Jako malé dívce, tedy v mých deseti letech, se mi můj sen poprvé splnil a já stanula na pódiu se Čtyřlístkem jako tanečnice v pásmu O svatém Jáně. O rok později, na Vánoce, jsem byla vybrána jako jedno z dětí pro pásmo Kouzlo čtyř svíček. Po tomto vystoupení se mi ale Čtyřlístek na několik let vzdálil. Sice jsem tančila v *Listečku*¹, který se stále podílí na společných vystoupeních se Čtyřlístkem, ale nebyla jsem přímo součástí souboru. V lednu roku 2013 jsem začala pravidelně chodit na taneční zkoušky a stala se členkou mého vysněného souboru.

První část bakalářské práce zpracovává dlouholetou historii souboru Čtyřlístek. Rok po roku se můžeme dočíst o významných událostech. Nesmíme také opomenout sběratelskou činnost zakladatelů souboru, kteří ještě před vznikem souboru obcházeli místní pamětníky a sbírali materiál pro vznik souboru. Také zde nalezneme přehled celého repertoáru souboru, kde je uveden název každého pásma, jeho délka, datum premiéry a stručný popis. V další části je i přehled písní, které jednotlivá taneční pásma obsahují. Velmi důležitou součástí činnosti souboru je Folklorní festival Tuchlovická pouť, jehož první ročník se uskutečnil v roce 1994 a v letošním roce se uskutečnil již 26. ročník. Čtyřlístek je od roku 2013 hlavním pořadatelem festivalu. *Bohumil Chochola*², jeden z jeho zakladatelů, říká o Čtyřlístku: „*Za 40 let jsme navštívili 45 festivalových míst v republice, ale na mnoha z nich jsme byli několikrát. Například sedmkrát jsme byli ve Strážnici. Absolvovali jsme 37 zahraničních zájezdů ve dvaceti zemích a šest samostatných zájezdů absolvovala muzika – jeden z nich byl v roce*

---

¹ Listeček – Dětský folklorní soubor, působící při ZUŠ Nové Strašecí od roku 1994. Jeho vedoucí je Lenka Stránská, která dříve vedla přípravku souboru Čtyřlístek. Od roku 2011 má i vlastní malou Kapelku, která děti doprovází a hraje i samostatně.

² Bohumil Chochola (*1944) Středoškolský profesor a bývalý ředitel gymnázia v Novém Strašecí. Umělecký vedoucí a houslista folklorního souboru Čtyřlístek. Zakladatel a čestný ředitel Středočeského folklorního festivalu Tuchlovická pouť.

2018 v Číně. Mezi nejúspěšnější zájezdy patří Izrael, nejdále jsme byli s cimbálovkou v Uzbekistánu. Ale úplně stejně rádi si zahrajeme v nějaké malé vesnici. Zážitek máme opravdu hodně, hráli jsme například v O2 Aréně, ve Smetanově síni jsme doprovázeli Petera Dvorského atd. Ve Strašecí vystupujeme maximálně třikrát za rok, nechceme zevšednět. S folklorem je to jako se ženou – má být vzácná.“³

Druhá část se věnuje regionálnímu Rakovnickému pásmu, které patří k prvním tanečním pásmům souboru. Toto pásmo čerpá písně ze sbírky Adolfa Cmírala – Lidové písničky z Rakovnicka a Křivoklátska. Můžeme se dočíst jak o hudební složce pásma, tak i o jednotlivých tancích a tanečních krocích. Součástí této kapitoly je i porovnání zápisů ze Cmíralovy sbírky a hudebních úprav pro soubor od Vladimíra Novotného⁴. Ten se zasloužil o vůbec první aranže pro Čtyřlístek. On sám byl vášnivý folklorista a myšlenka vzniku folklorního souboru ho nenechala chladným. Jeho úpravy patří mezi ty, které soubor velmi rád hraje a u diváků jsou stále oblíbené.

Obrázek 1- Čtyřlístek na Tuchlovické pouti 2017, soukromý archiv Čtyřlístku

³ Bohumil Chochola pro Raport.

Dostupné online z: <http://raport.cz/publicistika/2017-05-cimblovka-a-ctyrlistik/2017-03-02>

⁴ Vladimír Novotný (1933-2007) Pedagog, obdivovatel folkloru a aranžér. Působil v čele hudební složky souboru Čtyřlístek. Cimbálová muzika, kterou založil, nyní hraje pod názvem Cimbálová muzika Vládi Novotného.

2 Folklorní soubor Čtyřlístek

2.1 Vznik souboru

Myšlenka založit folklorní soubor přišla v roce 1956, kdy na gymnázium v Novém Strašecí přichází *Vladimír Novotný*⁵. On sám byl velkým milovníkem folkloru a již na střední škole působil v souboru, ze kterého se později stal soubor Blatčan a na Matematicko-fyzikální fakultě, kde studoval, byl členem cimbálové muziky Šmydláš. „*Měl štěstí, že cimbálovka vznikla i na Matfyzu, kde studoval. Sešli se tam výborní muzikanti, byla to sestava akademiků, již primášoval docent Černý. Říkali si Šmydláš, a když zjistili, že Vlád'a hraje na klarinet, vzali jej,*“ vzpomíná vedoucí souboru.⁶ V roce 1956 tedy vzniká na místním gymnáziu lidová muzika, která byla složena ze studentů, a Vladimír Novotný byl jejím primášem. Říkali si cimbálová muzika bez cimbálu a hráli i české písničky. V této muzice hrály dvoje housle, kontry a kontrabas. Jedním ze studentů byl i Bohumil Chochola. „*Dělal jsem v Tuchlovicích i autorské divadlo. Soubor se jmenoval Kapka a každou středu večer jsme měli zkoušky. Ale ještě před nimi jsem během celého studia jezdil na cimbálovku,*“⁷ prozrazuje. Na jaře roku 1957 se pak konalo první velké vystoupení na náměstí v Novém Strašecí. V červnu roku 1959 navštívili členové muziky Mezinárodní folklorní festival ve Strážnici a hudba Moravského Slovácka se jim natolik zalíbila, že se rozhodli do svého repertoáru zařadit právě tyto písně. Bohumil Chochola vzpomíná: „*Vlád'ovi vždy svítily oči, když nám vyprávěl o tom, jak jsou krásné kroje a jaká je to síla, když Moraváci zapějí. My byli kluci téměř nedotknutí folklorem a v duchu si říkali, no dobře, má to rád... Ale když jsme tam přišli a viděli na strážnických lukách před zámkem 200 chlapů v nádherných krojích, jak se drží za ramena a zpívají, byla to taková síla, že nás to absolutně chytlo. Mnozí z tehdejší kapely skutečně dělali folklór celý život – vytvořili si vlastní soubor, nebo se někam přidali.*“⁸ Začali je hrát dokonce i bez cimbálu, který je tolik typický pro moravské písně. V roce 1964 se cimbál podařilo získat z již zmíněné cimbálové muziky Šmydláš, která ukončila svoje působení. Také se podařilo sehnat cimbalistu – Miloslava Veselého, který byl profesorem na novostrašeckém gymnáziu, a byl ochotný se na cimbál naučit. Od této chvíle hrála *muzika*⁹ ve složení: prim, terc, kontry, klarinet, kontrabas, cimbál a zpěv. Dalším mezníkem bylo získání valašských krojů v roce

⁵ Vladimír Novotný (1933-2007) Pedagog, obdivovatel folkloru a aranžér. Působil v čele hudební složky souboru Čtyřlístek. Cimbálová muzika, kterou založil, nyní hraje pod názvem Cimbálová muzika Vládi Novotného.

⁶ Bohumil Chochola v rozhovoru pro Raport.

Dostupné online z: <http://raport.cz/publicistika/2017-05-cimbalovka-a-ctyrlistek/2017-03-02>

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

⁹ Muzika – označení pro kapelu většinou folklorního souboru

1964 ze Střední zemědělské školy v Rakovníku. Dokonce byl v roce 1973 zájem o kapelu tak velký, že na gymnáziu působily kapely dvě – kantorská a studentská. Tento stav však vydržel pouze rok a dále už působila pouze kapela jedna, složená z kantorů i studentů zároveň.

V roce 1973 se zrodila myšlenka založit soubor, který by se věnoval středočeskému, a to rakovnickému folkloru. Začal tedy sběr a lov střípků skládačky, ze kterých by se takový soubor dal založit. Bohumil s Vladimírem obcházeli místní vesnice a navštěvovali obyvatele, kteří by jim v jejich pátrání mohli pomoci. Mezi ně patřila i paní Horáková ze Senomat, od níž pochytili i různé zvyky, a mnozí další pamětníci, které navštěvovali i v domovech pro seniory. Díky těmto pamětníkům má soubor i celou řadu kupletů a kramářských písní, které zatím nebyly zpracovány nebo využity. Další důležitou byla paní Chocholová z Tuchlovic, babička již zmíněného Bohumila Chocholy. Ta znala velké množství písní, které se vztahovaly k místnímu kraji. *Pro Bohumila Chocholu byla velkým zdrojem jeho babička, výjimečná žena. Pocházela sice z chudých poměrů, ale byla sečtělá a kniha pro ni byla tou nejzákladnější věcí. Sama se naučila noty, harmonii a učila i několik varhaníků. Jejím žákem byl dokonce i profesor Pochman. Byla nejen vynikající zpěvačka, ale i velmi moudrá žena. „Byla kouzelná v tom, že vše dávkovala v pravé míře a v pravý čas. Dodnes mám od ní natočené nějaké písničky, a ještě jsme je ani všechny nevyčerpali, což je dobře. Například i zahajující písničku Tuchlovického festivalu Tuchlovští mládenci každoročně pouštíme, i když ji babička nazpívala v 87 letech, kdy už hlas neměla takový, ale stále je to historicky krásná věc. Jediné, co mě na ni mrzí, je to, že odmítala zpívat košilaté písně. Byla hluboce věřící, byť nebyla žádná pánbičkářka. Už jako dívka cítila vzdor k církevní hierarchii. Nechtěla například políbit ruku arcibiskupovi, říkala, že je třeba hříšnější než ona,“ vzpomíná s dojetím.*¹⁰ Tato práce a pátrání byla velmi titěrná a mnoho materiálů nepřinesla. Bylo potřeba setkání s odborníkem, konkrétně s doc. PhDr. Antonínem Robkem, CSc., děkanem Fakulty folkloristiky a etnografie Univerzity Karlovy, který pocházel z Rudy, vesnice nedaleko Nového Strašecí. *„Když jsme mu řekli, že bychom rádi obnovili folklor Novostrašicka, začal se strašně smát. Netušili jsme, co se děje až do chvíle, kdy nám řekl, že má obrovskou radost, protože je rodák z Rudy. Dal nám mimo jiné jednu moudrou radu, které jsme se chytli – nejlepší je jít po starých lidech. Sbírký vám neutečou.“*¹¹ S jeho pomocí se členové muziky dostali ke zdrojům v pražských archivech a také se mohli setkat s různými odborníky, například s Františkem Bonušem, významným znalcem lidových tanců. S jeho

---

¹⁰ Bohumil Chochola v rozhovoru pro Raport.

Dostupné online z: <http://raport.cz/publicistika/2017-05-cimbalovka-a-ctyrlitek/2017-03-02>.

¹¹ Tamtéž.

pomocí se dávaly dohromady nejen taneční kroky, ale i celé tance, jejichž neúplné popisy byly nalezeny v archivech. Další důležitou osobou byla Bohuše Veselá, profesorka českého jazyka na gymnáziu, která pomáhala s šitím krojových částí a zjišťovala, jak místní kroj kdysi vypadal.

Teprve po třech letech se podařilo sehnat dostatek materiálů pro samotný vznik souboru. První zkouška¹² se uskutečnila 11. 11. 1976. Otázkou bylo, kde vzít tanečníky a tanečnice do souboru. Vlastně to nebylo vůbec těžké, zamířilo se na místní gymnázium, kde již působila cimbálová muzika. Členové této muziky se ochotně nabídli a stali se současně členy *České muziky*, tedy souborové. Byl vyvolán konkurz, z něhož bylo vybráno 8 chlapců a 10 děvčat, kteří zkoušeli pravidelně jednou týdně. Začalo se nacvičovat první *taneční pásmo*¹³ – České tance, které bylo sestaveno z materiálů, které se doposud podařilo sehnat. Nacvičit toto pásmo pomohli dva choreografové – *Vladimír Drvota*¹⁴ a *Jan Stránský*¹⁵. Byli to výborní učitelé, protože se jim podařilo za pět měsíců nacvičit dvanáctiminutové pásmo, se kterým soubor poprvé vystoupil 29. dubna 1977. Vystoupení sklidilo velký úspěch a zpráva o tom, že ve Strašecí vznikl folklorní soubor, se po kraji roznesla velmi rychle. Pozvánky na akce v okolí se šířily velkou rychlostí. „*Rozhodující měrou ke vzniku souboru přispěl primář kladenské nemocnice Vláda Drvota, který s námi kontroval v cimbálovce. Když jsme mu říkali, že bychom si potřebovali zkoušet i nějaké taneční věci, přivedl Honzu Stránského, který už měl za sebou nějaké choreografické pokusy. Tehdy měl rok před promoci, pedagogické schopnosti (ani o tom nevěděl), nápady i elán. Tak jsme 11. 11. 1976 obnovili taneční složku. Tehdy byl první konkurz. Přihlásila se řada děvčat, kluky bylo třeba přesvědčit, ale tehdejší tělocvikář Fanda Kužel na ty šikovné trochu zatlačil. Začali jsme se základními kroky a tanci. Říkali jsme tomu České pásmo a jeho premiéra byla v roce 1977 v krojích, které jsme si vypůjčili z Barrandova,*“ líčí dále.¹⁶

---

¹² Zkouška – obecný název pro zkoušku taneční i hudební složky folklorních souborů

¹³ Taneční pásmo – jedná se o několik písní a tanců, které na sebe bezprostředně navazují.

¹⁴ Vladimír Drvota (*1954) Primář kožního oddělení v kladenské nemocnici. Podílel se na organizačním vedení taneční složky mezi lety 1981-1986.

¹⁵ Jan Stránský (*1954) Lékař, konzultant a lektor. Jeden ze zakládajících členů taneční složky Čtyřlístku. Působil jako choreograf a vedoucí taneční složky.

¹⁶ Bohumil Chochola pro Raport.

Dostupné online z: <http://raport.cz/publicistika/2017-05-cimbalo-vka-a-ctyrlitek/2017-03-02>.

2.2 Historie souboru

V roce 1978 byl soubor pojmenován „Čtyřlístek“. Jeho název je odvozen od regionů, kterým se věnuje nejvíce – Rakovnicko, Berounsko a Slánsko. Ten čtvrtý lístek je věnován všem koutům naší republiky, protože se soubor věnuje i jiným oblastem. Jeho cimbálová muzika hraje především písně Moravského Slovácka a má i muziku dudáckou, která hraje písně jižních Čech. Ale soubor má záběr mnohem širší, jelikož jeho repertoár je složen z písní a tanců všech oblastí země.

Hned v příštím roce, tedy 1979, vzniká Rakovnické pásmo, o kterém se dočtete ve druhé části 2. Rakovnické pásmo. Zároveň v tomto roce soubor získává vlastní kroje. Již si nemusel půjčovat kroje z ateliérů na Barrandově. *Vycházejí z původních krojů, ale přitom muzikantům a tanečnickům umožňují dostatečný pohyb a jsou i vzdušné. „Snažili jsme se mít vše v pořádku, protože když už něco děláte, tak pořádně. A stejné to bylo i s úpravami muziky. Vlád'a se do ní zpočátku bál zasahovat. Ale nakonec se díky podpoře legendy západočeského folkloru Zdeňka Bláhy přestal bát a napsal řadu hezkých úprav.“¹⁷*

Dále se Čtyřlístek začal zúčastňovat akcí a přehlídek mimo region, tedy krajských, a nakonec i celorepublikových. Mimo jiné navštívil Mělnický vrkoč nebo Třebízskou pouť. Velkým úspěchem bylo první místo na krajské přehlídce v Kolíně a v roce 1980 vítězství na národní přehlídce folklorních souborů v Šumperku. Čtyřlístek zaujal neobvyklými prvky, které dosud ve folkloru nikdo nepoužil.

V následujícím roce 1981 vyrazil Čtyřlístek na zájezd do Francie, který trval 21 dní, a soubor téměř každý den vystupoval. Žádný takový dlouhý zájezd soubor již nezažil.

Roku 1982 vzniklo nové pásmo Jináč není v posvícení a také proběhla oslava 25 let muziky a 5 let Čtyřlístku. Soubor byl pozván na Národní přehlídku do Třince. Ke zviditelnění souboru jistě přispělo i natáčení bloku písní z Rakovnicka v Československém rozhlasu.

V roce 1983 se uskutečnil velký počet vystoupení. Můžeme jmenovat Staročeský bál v Pardubicích, kde proběhla premiéra Myslivecké. Dále soubor vystupoval při oslavách 700 let obce Tuchlovice, na Křivoklátském kulturním létě atd. Poměrně důležitým mezníkem tohoto roku bylo zahájení družby se souborem Lúčka ze Svatobořic-Mistřína.

---

¹⁷ Bohumil Chochola pro Raport.

Dostupné online z: <http://raport.cz/publicistika/2017-05-cimbalovka-a-ctyrlistik/2017-03-02>.

Následující rok, tedy 1984, přinesl jen málo vystoupení. Můžeme zmínit vystoupení se souborem Lúčka v Tuchlovicích nebo při převzetí vlastní *souborové krojovny*¹⁸, kterou soubor využívá dodnes.

Rok 1985 přinesl vysoký počet vystoupení. Nejdůležitější z nich bylo v Itálii v provincii Mantova. Soubor nacvičil čtyři půlhodinové bloky a reprezentoval po všech stránkách výborně. Během léta se nacvičovalo nové pásmo Chmelíčku, chmeli, se kterým se soubor dostal na Národní přehlídku do Třince.

V roce 1986 se stalo hned několik zajímavostí. Soubor slavil 10 let od založení a také 30 let cimbálové muziky. Proběhlo již zmíněné vystoupení na Národní přehlídce ve Třinci, kde Čtyřlístek vystupoval společně se soubory Chorea Bohemica a Úsměv z Horní Břízy. Dle mého názoru bylo ovšem mnohem významnější vystoupení na MFF Strážnice 1986. Soubor se představil v hlavním programu Uzářené na slunci, dále v přímém televizním přenosu Otvírajte sa, strážnické brány, a také v průvodu městem. Čtyřlístek byl oceněn za pásmo Chmelíčku, chmeli titulem *Laureát folkloristického festivalu 1986*. Byl to ten nejhezčí dárek k 10. výročí.

V roce 1987 se soubor vydal na květnový zájezd do Belgie. Dále vystoupil na Mělnickém vrkoči či Třebízské pouti.

Rok 1988 přinesl nové pásmo Berounce, se kterým Čtyřlístek zvítězil na Krajské přehlídce a byl vysoce ohodnocen i na Oblastním kole v Příbrami. Soubor také vystoupil na *MFF Východná* a v německém Dietzenbachu.

V roce 1989 se uskutečnilo 1000. vystoupení muziky Čtyřlístku, které natáčel a vysílal Československý rozhlas. Soubor také nahrál LP s názvem Lidové písně středních Čech. O Vánocích se také uskutečnila premiéra Rakovnické vánoční hry, kterou režíroval herec kladenského divadla Jan Polívka.

Rok 1990 přinesl velké vystoupení v kladenském divadle.

V následujícím roce 1991 se soubor rozšířil o dudáckou kapelu. Čtyřlístek se tedy může pyšnit, jako téměř jediný amatérský soubor, českou, cimbálovou i dudáckou muzikou. V tomto roce se vedoucí taneční složky stala Magdaléna Pelcová. Významnou událostí byl zájezd do Dánska. Na vánoční vystoupení Čtyřlístek připravil Tříkrálovou obchůzku a Lucky, které měly velký úspěch. Poprvé se také nacvičila pod vedením Zdeňka Frolíka 2. česká mše

---

¹⁸ souborová krojovna – místo, kde jsou uchovávány například rekvizity a kroje folklorního souboru, lze ji využívat také jako zkušebnu pro muziku

půlnoční Jakuba Jan Ryby. Tuto mši někteří členové souboru dodnes pravidelně uvádějí na Štědrý den o půlnoci na novostrašeckém náměstí.

Roku 1992 soubor vystoupil na MFF Strážnice na posledním federálním pořadu s pásmem Chmelíčku, chmeli. Na podzim se uskutečnily dva zájezdy – do Polska a Německa. V listopadu Čtyřlístek pořádal školení lidových tanců pro Folklorní sdružení ČR.

V roce 1993 se uskutečnila premiéra tance Půlmistr, také zájezd na Rožnovskou valašku v rožnovském skanzenu a uvedení Rakovnické vánoční hry v Královské síni hradu Křivoklát.

Rok 1994 přinesl 1. ročník *Středočeského festivalu Tuchlovická pouť*. Myšlenka tohoto festivalu vznikla v hlavě Bohumila Chocholy, který se stal jeho ředitelem. Festival se stal jedním z největších ve středních Čechách.

1995 přinesl druhý ročník festivalu Tuchlovická pouť, který byl již třídní. Soubor také vystoupil v Praze na Žofině při 100. výročí Národní výstavy československé a na Staroměstském náměstí v rámci Rakovnického odpoledne.

V roce 1996 proběhly oslavy 40. výročí cimbálové muziky a 20. výročí taneční složky. V městském muzeu také proběhla výstava k tomuto výročí.

V následujícím roce 1997 proběhl 4. ročník Tuchlovické pouti, kam přijelo 19 souborů z domova i ze zahraničí. Čtyřlístek také účinkoval na 2. ročníku festivalu v Karlových Varech.

Rok 1998 přinesl premiéru nového pásma Výslužka, které mělo premiéru na 5. ročníku Tuchlovické pouti. Soubor s ním dále vystoupil na Mělnickém vrkoči a v Rakovníku. Dále následoval zájezd do Bruselu, kam byl Čtyřlístek pozván jako reprezentant ČR při příležitosti začlenění do EU.

V roce 1999 se soubor podíval do Nizozemska, do městečka Marvilde, jehož soubor byl přítomen na Tuchlovické pouti.

Rok 2000 začal pro soubor vystoupením v hotelu Ambassador v Praze. Dále byl pozván na MFF Strážnice, na který si autor programu objednal pásmo o pouti. Premiéra tohoto pásma proběhla na Tuchlovickém festivalu. Následoval tedy festival ve Strážnici a v létě zájezd do Itálie. Také proběhlo tradiční vánoční vystoupení, společně s dětským folklorním souborem Lísteček pod vedením Lenky Stránské.

Roku 2001 se uskutečnil 8. ročník Tuchlovické pouti, na kterém vystoupil VUS Ondráš. Po tomto festivalu následoval zájezd do Dietzenbachu. Česká muzika byla vybrána Jiřím „Icou“

Pospíšilem do hudebního pořadu MFF Strážnice. Soubor také při příležitosti 45. výročí cimbálové muziky a 25. výročí Čtyřlístku nahrál CD.

Rok 2002 započal krojovaným plesem ve Žďáru nad Sázavou. Následovalo nacvičování nového pásma Hospoda, které připravila Zuzana Eržiaková (roz. Stránská). Hudbu k tomuto pásmu upravil Zdeněk Frolík.

V roce 2003 proběhla premiéra pásma Magdy Pelcové Já jsem... v kladenském divadle.

Roku 2004 se Čtyřlístek stal občanským sdružením, vystoupil na Tuchlovické pouti, jel na zájezd do Slovinska, vystupoval na Rožnovských slavnostech a zahrál a zatančil v Obecním domě v pořadu Cesty k lidem a přírodě. Na vánočním vystoupení proběhla premiéra pásma Kouzlo čtyř svíček z autorské dílny Zuzany Eržiakové, která se dostává do vedení taneční složky, a Terezy Mlynařikové (roz. Mikovcové), která upravila hudbu.

Rok 2005 je souborem nazýván vánoční. Téměř na všech vystoupeních se tančilo v různých úpravách Kouzlo čtyř svíček.

V roce 2006 oslavil soubor třicáté výročí svého vzniku a podařilo se mu vycestovat do Izraele, kde se účastnil dvanáctidenního Světového folklorního festivalu. Ještě předtím se ale soubor zúčastnil MFF Strážnice.

Roku 2007 vzniklo pásmo O svatém Jánú, jehož autorkami jsou Zuzana Eržiaková a Tereza Mlynařiková. V létě soubor vyjel na Slovensko do Liptovské Tepličky, kde ho zastihla smutná zpráva o tom, že zemřel Vladimír „Lešť“ Novotný, zakladatel souboru a cimbálové muziky.

Následující rok 2008 přinesl 15. ročník Tuchlovické pouti, kde soubor obnovil po 23 letech pásmo Chmelíčku, chmeli. V prosinci proběhla premiéra pásma Koleda.

V roce 2009 se uskutečnila premiéra pásma Lešťovinky, které je poctou Vladimíru Novotnému. Jsou v něm použity poslední písně, které pro Čtyřlístek upravil. V září soubor vycestoval do Rumunska. V prosinci Čtyřlístek předvedl svou Rakovnickou vánoční hru na piazzettě Nové budovy Národního divadla.

Rok 2010 přinesl účinkování na XII. Národním krojovém plese Folklorního sdružení ČR a vystoupení při 55. výročí gymnázia v Novém Strašecí.

Cimbálová muzika zažila v roce 2011 velmi zajímavý zájezd, a to do Uzbekistánu a Tádžikistánu. Tohoto roku se také konaly oslavy 55 let založení cimbálovky a 35 let založení taneční složky.

V roce 2012 proběhlo hned několik vystoupení. Mezi nimi Národní krojovaný ples, Tuchlovická pouť, Otvírání pramenů v Luhačovicích, Třebovický koláč v Ostravě nebo MFF v Písku. Na Vánoce proběhla premiéra nového pásma Desatero.

Roku 2013 soubor vystupoval v Obecním domě na plese Českého rozhlasu a dále na Tuchlovické pouti, kde měl vlastní večerní hodinový pořad. V létě soubor vyrazil do Srbska. Na vánoční vystoupení se nachystalo Kouzlo čtyř svíček.

V roce 2014 Čtyřlístek vystoupil v Rakovníku, ve Slaném a na Akademické Nitře na Slovensku. Také účinkoval na Dnech evropského dědictví v Žatci a zúčastnil se Tvůrčí taneční dílny v Jihlavě. Důležitou událostí tohoto roku byla oslava sedmdesátých narozenin Bohumila Chocholy.

V následujícím roce 2015 soubor obnovil pásmo Berounce, se kterým vystoupil na Tuchlovické pouti. V létě soubor opět vycestoval do Liptovské Tepličky, na festival v Pardubicích a Hradci Králové a v září vystoupil v Polsku.

V březnu 2016 soubor vystoupil na Jabloneckých velikonočních slavnostech, později také v německém Weldenu. V červnu Čtyřlístek vystupoval na MFF Strážnice a na podzim se soubor představil na festivalu v Karlových Varech. Zajímavé bylo červnové vystoupení české muziky v Číně, v provincii Nanning. Vánoční vystoupení přineslo premiéru nového pásma Betlém a také oslavy 40. výročí od vzniku souboru a 60 let činnosti cimbálové muziky. Na podzim se Čtyřlístek opět představil na Tvůrčí taneční dílně v Jihlavě, s pásmem Nejsem přítel smutností. Soubor na rozborovém semináři ohodnotila *Dorota Gremlicová*¹⁹ takto: *„Vaši choreografii jsem zařadila s několika dalšími do skupiny souborů a jejich choreografií, ve kterých je patrné, že jste dobře vybaveni jako tanečníci. Je tam zdatné tancování, jak po stránce technické, tak po stránce zvládnutí choreografického konceptu. S tím nemáte problém, jste opravdu tanečníci. Co se týká přímo vaší choreografie, líbí se mi forma, která tam je, funkční uplatnění jakéhosi motivu řetězu, který se stále vrací ať už ve větším počtu tanečnicků nebo jenom v počtu dvou, tří. To mi připadalo jako jednotící pohybový motiv, kterému jsem rozuměla, jeho použití a smyslu v rámci té formy. Je to takový had, který propojuje písně, které se tam odehrávají. Je tam zajímavé i to, jakým způsobem se hraje s formacemi. Rovněž uplatnění herních motivů je zajímavé. A ještě je tam jedna kvalita, která není u všech souborů*

---

¹⁹ Dorota Gremlicová – Absolvovala TK HAMU 1989 (teorie tance, dipl. a habilitační práce Taneční dění na scénách Německého divadla v Praze 1888–1944). V letech 1989–94 byla redaktorkou Tanečních listů, od 1992 pedagožkou TK HAMU (od 1996 docentka pro obor taneční věda). Publikovala články a kritiky v Tanečních listech, Divadelní revui aj.

Dostupné online: [http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Gremlicov%C3%A11,_Dorota_\(Tanec\)](http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Gremlicov%C3%A11,_Dorota_(Tanec))

jasná, a to je dynamické rozlišení pohybu: škála od piana po forte, zrychlení, zpomalení, větší plastičnost pohybu. Nejste pořád v jedné rovině, v jedné kvalitě, v jedné dynamice, v čemž spatřuji zvládnutí základního choreografického řemesla.“²⁰

V roce 2017 soubor vystoupil na Královských Velikonocích na Křivoklátě, na Tuchlovické pouti a také v Moskvě v Rusku u příležitosti 700 let od založení Moskvy.

V únoru 2018 vystoupil Čtyřlístek na Pošumavském věnečku v Praze. Po něm následovala již tradičně Tuchlovická pouť, po dlouhé době také vystoupení na Třebízské pouti a v Lomnici nad Lužnicí. V červenci se uskutečnil zájezd do Francie do Toulouse. Na podzim toho roku začaly působit ve vedení taneční složky Štěpánka Stránská a Eliška Horáková, které nahradily Magdalénu Pelcovou.

V letošním roce Čtyřlístek účinkoval na Pošumavském věnečku, uvedl premiéru pásma To je to město... na Tuchlovické pouti a čekají ho dva zájezdy. Jeden do Mikulova a jeden do Velké Bystřice.

2.2.1 Repertoár souboru

NÁZEV	PREMIÉRA, DÉLKA	KRÁTKÝ POPIS
České pásmo	29.4.1977, 12 minut	Pásmo českých tanců, pravidelně po sloce zpěvu, střídaných tancem na kruhu.
Rakovnické pásmo	5.5.1978, 26 minut	Pásmo tanců, zpěvů, říkadel a rozpočítadel, vycházející z regionální sbírky Adolfa Cmírala.
Sekáči	9.11.1978, 6 minut	Čtyřpárová taneční stylizace motivu senoseče.
České tance	21.2.1979, 6 minut	Choreografické rozvedení tří českých tanců z českého pásma.
Taneční hry	26.4.1979, 12 minut	Ukázka několika rozverných tanečních her mladé chasy.

²⁰ Audionahrávka Tvůrčí taneční dílna Jihlava 2016 (Soukromý archiv souboru)

Hulán	26.4. 1979, 8 minut	Tanec pro 1 pár. Milostný tanec chlapce a dívky vycházející z vojenského motivu.
Dupák	13.5.1981, 8 minut	Choreografické rozvedení figurálního českého tance.
Posvícení	13.6.1981, 10 minut	Zpracování několika písní a tanců s touto tematikou.
Jináč není v posvícení	22.5. 1982, 28 minut	Pásmo zpracovávající téma staročeského posvícení středních Čech.
Myslivecká	3.12.1983, 20 minut	Taneční hra, pro soubor známá pod názvem Čumba.
České tance	1.5.1984, 10 minut	Mrákotínská, Chodské tance
Chmelíčku, chmeli...	5.10.1985, 32 minut	Folklorní scénická stylizace pracovního roku chmelařů na Rakovnicku.
Berounce	18.6. 1988, 30 minut	Folklorní scénická stylizace obrázků ze života kolem Berounky.
Rakovnická vánoční hra	10.10.1989, 28 minut	Scénické zpracování biblického příběhu o zrození Krista propojené vánočními zpěvy a tanci.
Co ty, holka, vlastně chceš?	5.5. 1995, 12 minut	Choreografické zpracování řemeslnických tanců.
Výslužka	8.5.1998, 22 minut	Píseň „Když jsem já sloužil“ spojená charakteristickými tanci.
Pouť	6.5.2000, 12 minut	Zpracování několika písní a tanců s touto tematikou.
Hospoda	3.5.2002, 12 minut	Pivo sem, pivo tam! Pivo jako zdroj mnohých sporů i usmíření v písničce i tanci.
"Já jsem..."	1.5.2003, 12 minut	„Já jsem...“ z Kutné Hory,...tkadlec od Nymburka,...okolo Kolína, ... poslali mě do Berouna – procházka středními Čechami.

Kouzlo čtyř svíček	19.12.2004, 40 minut	Scénické zpracování adventních zvyků propojené povídáním babičky, dědečka a dětí.
Na svatého Jána	4.5.2007, 18 minut	V tomto pásmu je zachycen celý svatojánský den – od poledne až po půlnoc a vše začíná legendou o Marii a Alžbětě.
Přišli jsme k vám na koledu	20.12.2008, 12 minut	Pásmo o kolednících aneb Kdo všechno ponese dárky Ježíškovi?
Lešťovinky	8.5.2009, 15 minut	V pásmu se prolínají tři písně – Já do lesa, Neviděli jste tu, Jede, jede.
Narodil se nám	18.12. 2010, 12 minut	Pásmo, ve kterém se prostí lidé doslechnou o narození Ježíška a přemýšlejí, co mu donesou.
Desatero	22.12.2012, 22 minut	Tematické vyjádření Božích přikázání.
Pivo, ženy, zpěv	21.12.2013, 12 minut	Krátké taneční pásmo, čtyři tance.
Nejsem přítel smutností	6.5.2016, 14 minut	Pásmo založené na lidové hře, ve které jeden předvádí a ostatní po něm opakují.
Betlém	17.12.2016, 25 minut	Celý příběh o narození Ježíška.
To je to město	3.5.2019, 8 minut	Regionální pásmo, které využívá písně z Kladenska.

2.2.2 Písně využité v jednotlivých tanečních pásmech

České pásmo – Už ho vedou Martina; Pročpak bych já se ženy bál; Tři noci nespala; Jedou cibuláři; Husar; Na Bílý Hoře; Měla babka; Talián; Ještě mě nemáš; Hulán

Rakovnické pásmo – Jsem, jsem z Rakovníka; Když jsem šel od lesa stezkou; Vždycky 's mi měsíčku svítival; Nic mě tak nermoutí; Petrovický zámek; K Ouněticům dlouhá cesta; Kudy, kudy, kudy cestička; Roztocká hospoda; Všichni svatí tancovali; Náš pes; Dávali mně za mou plantu; Rozzlobil se švec; Už je toho masopustu namále; Já mám nový pantaloný, Já jsem si vyvolil za ochranku

Sekáči – Zelená se kopec trávy; Travička zelená; Zdali nám panenky povíte

České tance – Už ho vedou Martina; Měla babka; Hulán

Taneční hry – Táto můj, mámo má; Pročpak bych já se ženy bál; Tři noci nespala; Jedou, jedou cibuláři; Toulavý klobouk; Je trefa, není trefa

Hulán – Dlouho jsem se nevdala; Hulán pod oknem stojí; Měla jsem milého hulána

Dupák – Nevdávej se, má panenko

Posvícení – Jináč není v posvícení; Vo posvícení všude to voní; To je zlatý posvícení; Na svatýho Matěje; Čtyři krávy, málo trávy; Hrály dudy u Pobudy; Nevdávej se, má panenko; Vyletěl holoubek; Pivo, pivo, kdo Tě bude pít; Ty zvíkovské zahrady; Hajha husy

Myslivecká – Náhodský zámeček; Proč se ti hájové zelenají; Hory, doly; Marjánko, Marjánko; Osum je kuželek; Ještě já se podívám; Kdyby byl Bavorov

Chmelíčku, chmeli – Kováři; Čtyři koně ve dvoře; Sedlák, sedlák; Jaké to vorání; Pod horou háječek; Chmelíčku, chmeli; Na našem mlatě; Pověz ty mně hvězdičko má; Alou, alou; Polská

Berounce – Nezapudický mlynář; Utonulá milá; Jsou, jsou na potoce ráčata; Až já odtud půjdu; Rozmarýn; Ostružinka; Jaké je to kořeníčko; Proč vy sem k nám hoši jdete; Šla panenka do hájíčka; Přes les, přes háj; Ta zdejší hospoda

Rakovnická vánoční hra – Zelená se louka, Narodil se Kristus Pán; Dej Bůh štěstí; Já malý přicházím

Co, ty holka, vlastně chceš? – My řezníci, řemesníci; Pane půlmistr; V Táboře ve dvoře

Výslužka – Když jsem já sloužil; Šelma hajnej; Čí je děvče; Husar

Hospoda – Bude žízeň, bude; Vzpomeň si, šenkýři, na nás; Pij, synečku, pomaličku; Všechny panny zakázaly; Když jsem šel z Chroustova; Dejte sobě; Hrajte mně, muziky; Hezká je, hodná je

Já jsem... - Já jsem z Kutné Hory; Tkadlec od Nymburka; Okolo Kolína; Poslali mě do Berouna

Kouzlo čtyř svíček – Při Vánoci dlouhé noci; Legenda o sv. Barboře; Přišel nám den veselý; Co to znamená; Na Vánoce dlouhý noce; V půlnoční hodinu; Krásná Panna

O svatém Jánů – Maria a Alžběta; Vítáme tě, svatý Jáne; Pletla v kytku; Děvče a huláni;
Červený, bílý; Každě se mě ptá; Petrovický zámek

Koleda – Přišli jsme k vám; Je-li pak to pravda; Koleda nám nastala; Nastala koleda; Bodejž
se zbrunčila bába; Pojd'te chlapi k nám; Za Novým Strašecím; Přišla jsem k vám na
koledu

Lešřovinky – Já do lesa nepojedu; Neviděli jste tu mé panenky; Jede, jede Hořovský pan
hrabě

Narodil se nám – Ej, pastýřové, vstávejte; Přišla k nám radostná novina; Copak se tě
nedobudím; Kdybych já měl hodně peněz; Vzhůru, jen zhluboka

Desatero – Spor duše s tělem; Otče, otče, otče náš; Milín; Na zeleném doubku; Rodičové
chtějí; Benešov; Skřivánek; Když tě vidím, má panenka

Pivo, ženy, zpěv – Kdyby nebylo; Sedí milá za stolečkem; A já vždycky pláču; Proto jsem tě
nechtěl

Nejsem přítel smutností – Nejsem přítel smutností; Holka modrooká; Jaké to vorání; Nestůjte,
mládenci, pod okny; Já mám rád tu kudrnatou Káču

Betlém – Stála panenka Maria; Proč Maria; Radostná novina; Panna houpá; Aj, co to nového;
Bratři, já jsem slyšel; Co sa stalo, přihodilo; Narodil se nám spasitel; Radostnou
novinu; Hajej, nynej, Ježíšku

To je to město – Lidé drazí poslechněte; Šli vojáci do Brodu; Poslechněte lidi zlatý;
V Kročehlavech u rybníka; U Rohanů na sále

2.3 Rakovnický kroj

Když soubor Čtyřlístek vznikál, vystupoval v krojích, které si půjčoval v ateliérech na Barrandově. Velkou zásluhu na současné podobě krojů souboru má paní Bohuše Veselá, která pátrala v muzeích a studovala dobové kostýmy. Po dvou letech od svého vzniku soubor vystoupil ve vlastních stylizovaných krojích. Jedná s tedy o kostým, ne o kroj ve své původní podobě.

Dívčí sváteční kroj tvoří:

dvě bíle plátěné spodničky, bílá plátěná košile s nabíranými rukávy, brokátová žlutá sukně,
bílá tylová zástěra a tylový trojcípý šátek přes ramena, bílý plátěný čepec, bílé punčochy,
černé boty

Chlapecký sváteční kroj tvoří:

bílá plátěná košile, béžové či hnědé kalhoty, černá brokátová vesta, bílé nákoleníky, černé vysoké boty, červená mašle nebo šátek uvázaný pod límcem košile

Dívčí pracovní kroj obsahuje:

dvě plátěné spodničky, košili, modrou sukni, bílou plátěnou zástěru, černé boty, dále příležitostně plátěný šátek na hlavu, bílé punčochy, v některých tancích vystupují dívky naboso

Chlapecký pracovní kroj obsahuje:

košili, kalhoty, nákoleníky, černé boty, při některých tancích se využívají lněné kalhoty a košile

Obrázek 3- Tuchlovičká pouť 2018, soukromý archiv Čtyřlístku

Obrázek 2- Tuchlovičká pouť 2019, soukromý archiv Čtyřlístku

3 Rakovnické pásmo

3.1 Okolnosti vzniku

Premiéra Rakovnického pásma proběhla 5. května 1978 na akci s názvem „Úsměvy jara“, kterou pořádalo místní gymnázium. Na tuto příležitost měl soubor poprvé své vlastní rakovnické kroje. Pásmo sestavili Jan Stránský a Bohumil Chochola. Hudební úpravy pro muziku připravil Vladimír Novotný. Hlavním a jediným pramenem tohoto pásma je sbírka Adolfa Cmírala Lidové písničky z Rakovnicka a Křivoklátska. O této sbírce soubor věděl, ale nemohl ji nikde nalézt. Až jednoho dne se podařilo jednomu ze členů, Václavu Knorovi, objevit ji v antikvariátu v Praze a hned se začalo připravovat nové pásmo.

3.2 Stručný popis

1) Jsem, jsem z Rakovníka

- Pásmo začíná dvěma dívčími pěveckými sóly a dívčím tancem, během něhož se zpívá třetí sloka. Na konci tance si chlapec chytí poslední dívku z řady.

2) Když jsem šel od lesa stezkou

1. Jsem, jsem z Ra - kov - ní - ka, mám tam mi - lov - ní - ka.
2. Já jsem ze Stra - še - cí, já znám pl - no vě - cí.
3. My jsme ze Stra - še - cí, zná - me pl - no vě - cí.

5
Ja - ký - ho? Hez - ký - ho! To - va - ry - še krej - čí - ho.
Tan - co - vat, žer - to - vat, hez - ký chlap - ce mi - lo - vat.
Tan - co - vat, žer - to - vat, hez - ký chlap - ce mi - lo - vat.

Obrázek 4 – Jsem, jsem

- Chlapec zpívá sólově píseň, během které drží dívku za ruku. Ona později během jeho zpěvu uteče do zadního rohu jeviště, kde jsou v řadě ostatní chlapci a chytí ji.
- Následuje tanec všech párů dohromady.

1. Když jsem šel od le - sa ste - zkou, po - tkal jsem pa - nen - ku he - zkou,
 2. Po - čal jsem se jí vy - ptá - vat, br - zo - li se bu - de vdá - vat?
 3. Po - ča - la o - de mne bě - žet, za - kop - la, zů - sta - la le - žet:

7
 skrov - nou, ne - vy - so - kou, švar - nou, čer - no - o - kou.
 O - na, že ne, že ne, že si mě ne - ve - me.
 ou - vej, hol - ka, ou - vej! Když's u - pad - la, vstá - vej.

Obrázek 5- Když jsem šel od lesa

3) Vždycky's mi měsíčku svítíval

- Tato píseň je pouze zazpívána jedním členem muziky. Začne první sloku a capella, a v následujících slokách se k němu přidají housle a poté kontrabas.

1. Vždyc-ky's mi, mě - sí - čku, sví - tí - val, vždyc-ky's mi, mě - sí - čku, sví - tí - val,
 2. Svití ty mi, mě - sí - čku, je - ště dnes, svití ty mi, mě - sí - čku, je - ště dnes,
 3. Však mi už sví - tí - vat ne - bu - deš, však mi už sví - tí - vat ne - bu - deš,

9
 když jsem k mej pa - nen - ce cho - dí - val, když jsem k mej pa - nen - ce cho - dí - val.
 však mi už sví - tí - vat ne - bu - deš, však už mi sví - tí - vat ne - bu - deš.
 ne - pu - du k mej mi - lej už po - dnes, ne - pu - du k mej mi - lej už po - dnes.

Obrázek 6- Vždycky's mi měsíčku svítíval

4) Nic mě tak nermoutí

- V písni Nic mě tak nermoutí se představí dva zpěváci z muziky, společně s celou kapelou.

1. Nic mě tak ne - rmou - tí, než pan - ská za - hra - da,
 2. Pla - ka - la, že - le - la, ru - ka - ma lo - mi - la,
 3. Kdy - bych já vě - dě - la, že um - řeš za Pra - hou,

5
 po kte - rý jsem cho - dil, po kte - rý jsem cho - dil, má mi - lá pla - ka - la.
 když mne na - po - sle - dy, když mne na - po - sle - dy tam vy - pro - vo - di - la.
 da - la bych ti dě - lat, da - la bych ti dě - lat, tru - hlu - ja - bū - ro - vou.

Obrázek 7 - Nic mě tak nermoutí

5) Petrovický zámek

- Ženský zpěv s kontrabasem, který se ale z tohoto pásma často vypouští.

6) K Ouněticům dlouhá cesta

- Muzika stojí na středu jeviště, tanečníci tvoří tři trojice, které se skládají vždy z jednoho chlapce a dvou děvčat.
- Zároveň se tančí a zpívají čtyři sloky, kde se střídá mužský a ženský zpěv a při poslední sloce muzika odchází na stranu jeviště.

1. K Ou - ně - ti - cům dlou - há - ces - ta přes ten trá - vni - ček,
 2. Proč bych já tě, můj ho - le - čku, vy - pro - vá - ze - la?
 3. Stra - ka ská - če po za - hrád - ce, hle - dá zr - níč - ko:
 4. Stra - ka ská - če po za - hrád - ce, hle - dá ječ - ný klas:

5
 pojď mě, hol - ka, vy - pro - vo - dit, sví - tí mě - sí - ček.
 Když mně má zla - tá - ma - ti - čka, ne - do - vo - li - la.
 ne - my - sli si má pa - nen - ko, na mé sr - dí - čko.
 ne - my - sli sí, má pa - nen - ko, že k vám přij - du zas.

Obrázek 8- K Ouněticům dlouhá cesta

7) Kudy, kudy, kudy cestička?

- Tančí a zpívá pouze šest děvčat, zpívají dvě sloky, zároveň s tancem.

1. Ku-dy, ku-dy, ku-dy, ce-sti-čka pro mé-ho Je-ní-čka, ku-dy, ku-dy, ku-dy, ce-sti-čka pro mi-lé -
 2. Ku-dy, ku-dy, ku-dy, ce-sti-čka pro mé-ho Je-ní-čka, ku-dy, ku-dy, ku-dy, ce-sti-čka pro Je-ní -

8
 ho? On hle-dá bo-ha-tý s ma-šle-ma na pa-ty. a-le hod-ná hol-ka pro-sti-čká ne-ní je - ho.
 čka? On hle-dá bo-ha-tý, kte-rá má du-ká-ty, a-le mo-je mi-lá ma-ti-čka je chu-di - čká.

Obrázek 9- Kudy, kudy?

8) Roztocká hospoda

- Během přede hry probíhá nadšení, chlapci přináší dva sudy.
- Začíná zpěv dvou slok, kdy se tančí kolem sudů. Během druhé sloky se na sudy posadí švec a chlapec v nových *pantalónech*²¹, oba s púllitrem v ruce.

1. Ro-zto-cká ho-spo-da je vel-mi vy-so-ká, pře-le-tě-la přes ní hu-si-čka di-vo-ká.
2. Pře-le-tě-la přes ní je-nom je-dnou v ro-ce, vy-pi-la vo-di-čku v roz-to-ckym po-to-ce.

9
Tra la la la la la la tra la la la la la la tra la la la la la la tra la la la la la la.

Obrázek 10- Roztocká hospoda, první část

9) Všichni svatí tancovali

- Tanec začínají chlapci, kteří během zpěvu dotančí na předem dané pozice.
- V druhé sloce zpívají děvčata, která dojdou ke svým chlapcům.
- Poté začíná tanec kolem sudů, pravidelně střídáný se zpěvem.

1. Vší - chni sva - tí tan - co - va - li me - zi ní - ma pán - bů,
2. Má - mo má mi - lá ma - ti - čko, šel - mov - ství je ve mně,
3. Poch - vá - len buď náš ho - stin - skej, až na vě - ky! A - men!
4. Pe - ní - ze já ne - mám žá - dný, do ho - spo - dy pů - jdu,
5. Když se s bo - ha - tou o - že - ním, dám si pi - vo v su - du,

7
sva - tej Pe - tr vy - ska - ko - val, až se chy - tal trá - mů.
vem - te na mě tu me - tli - čku, vy - žeň - te je ze mě.
Kdy - bych já měl hod - ně pe - něž, byl bych vel - kým pá - nem.
vo - du pít a he - zkou hol - ku na - mlou - vat si bu - du.
ne - bu - du pít jak ta hu - sa, jen tu čís - tou vo - du.

Obrázek 11- Všichni svatí

²¹ Pantalóny – Z franc. pantalon, slovou dlouhé, až po kotníky sahající kalhoty, moderní od veliké revoluce francouzské podnes, na rozdíl od krátkých, po kolena sahajících spodků, franc. culotte (odtud říkalo se sansculottes těm, kdo nosili dlouhé kalhoty).

Dostupné online z:

https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/Pantalony

10) Roztocká hospoda

- Zpěv dvou dívčích slok, při kterých se chlapci dostanou na kraj jeviště, kde pijí pivo.
- Během druhé sloky se jedno z děvčat rozhodne, že půjde za chlapci, ostatní dívky ji zatáhnou zpět mezi sebe. Nato ovšem navazuje pohyb všech děvčat, která si jdou pro své chlapce. Poté všichni společně tančí.

3. Tu či - stou vy - pi - la tu ka - lnou ne - cha - la, co jsem můj ho - le - čku pro te - be
4. Co jsem už vy - stá - la, co je - ště vy - sto - jím, pro te - be můj zla tej, vše rá - da

8

vy - stá la. Tra la lala la la la tra lalala la la la tra la lala la la la tra la la la la la.
pře - sto - jím.

Obrázek 12- Roztocká hospoda, druhá část

11) Už je toho masopustu

- Začíná chlapec s recitací a poté tančí sólo s dívkou, na které ostatní zvědavě přihlíží. Následně tančí jiný pár těžší sólo. Tanec probíhá střídavě se zpěvem čtyř slok.

1. Už je to - ho ma - so - pu - stu na - má - le, na - má - le,
2. Pro - dá - me je do Hr - dlí - va Ži - do - vi, Ži - do - vi,
3. Pro - dá - me je vel - var - ský - mu bi - ři - ci, bi - ři - ci,
4. Pro - dá - me je slá - dko - vi do Kru - šo - vic, Kru - šo - vic,

5

kam - pak my ty sta - rý pan - ny pro - dá - me, pro - dá - me.
a - by je měl se Ži - do - vkou do ze - lí, do ze - lí.
a - by ji - ma vy - dla - žďo - val sil - ni - ci, sil - ni - ci.
a - by mě - li sta - rejch pan - nen je - ště víc, je - ště víc.

Obrázek 13 - Už je toho masopustu

12) Já mám nový pantalóny

- Začíná chlapec rozpočítadlem, na jehož konci všichni ukazují na chlapce v nových pantalónech.
- Chlapec upadne ze stoličky a uprostřed jeviště zpívá píseň Já mám nový pantalóny.
- Při mezihře obchází řadu složenou z děvčat a chlapců. Vybírá si při tom dívku, která by se mu líbila. Ony ho ale nechtějí a ostatní chlapci je před ním brání.
- Na konci písně přichází ze zákulisí chlapec, který je převlečený za nepřiliš přitažlivou dívku.

1. Já mám no - vý pan - ta - ló - ny, tá - ta mi je kou - pil,
2. Já mám no - vý pan - ta - ló - ny, tá - ta mi je kou - pil,

5
až já půj - du za děv - ča - ty, a - bych se v nich krou - til.
a - bych až se za - mi - lu - ju, a - bych ne - pro - hlou - pil.

Obrázek 14- Já mám nový pantalóny

13) Já jsem si vyvolil za ochranku

- První sloku zpívá chlapec v pantalónech a druhou zpívá falzetem převlečený chlapec. Následně spolu tančí a ostatní na jevišti vytvoří bránu, do které tento pár odkráčí.

1. Já jsem si vy - vo - lil za o - chra - nku v rů - žo - vé su - kýn - ce Ma - ri - ján - ku,
2. Já jsem si zvo - li - la za o - chrán - ce, v ze - le - né ka - zaj - ce pa - na Fran - ce,

9
necht' je jak chce, o - na mě chce, já si jí na - mlu - vil při jar - mar - ce.
necht' je jak chce, když on mě chce, já si ho zvo - li - la při mu - zi - ce.

Obrázek 15- Já jsem si vyvolil za ochranku

14) Náš pes, náš pes

- Při této písni vytvoří dva tanečníci postavu psa a ostatní zpívají.

Náš pes, náš pes zlá-mal o - cas, náš pes, náš pes zlá-mal o - cas,
 9 pro svo - jí do-bro-tu str-čil ho do plo-tu, náš pes, náš pes, zlá-mal o - cas.

Obrázek 16- Náš pes

15) Dávali mně za mou plantu

- Sólová píseň hostinského a tanec dívek.

1. Dá - va - li mně za mou plan - tu čty - ři li - bry di - a - man - tů,
 2. V plan - tě vy - spíš se na pe - ci a o - na je hez - ká pře - ci,
 5 já - ji pře - ci ne - chtěl dát, le - pší plan - ta než ka - bát.
 ka - bát mu - síš pu - co - vat, pro - to plan - tu nech - ci dát.

Obrázek 17- Dávali mně za mou plantu

16) Rozzlobil se švec

- Během přede hry dva chlapci přinesou na stoličky ševce do středu jeviště. Dívky, které vzhledem k textu písně představují blechy, ševce štípají a zároveň zpívají.
- Po první sloce si švec postaví klec z hochů. Dívky, které jsou v této kleci uzavřené, křičí na chlapce. Poté švec rozbije klec a za zpěvu dívky poštipají ostatní chlapce a odejdou ze scény.

1. Roz-zlo - bil se švec, pro mi - zer - nou věc, že ho ble - chy ští - pa - ly,
 2. Roz-zu - řil se švec, roz - bil mi - lou klec, od té do - by po - ta - jí
 7 ne - měl na ně pod - sa - dy, u - dě - lal si klec!
 ble - chy li - di ští - pa - jí, za - tra - ce - nej švec!

Obrázek 18- Rozzlobil se švec

17) Jsem, jsem z Rakovníka

- Na závěr se vrací úvodní píseň, kde se zpívá všech pět slok. Tančí celý soubor a také se představí všechny již zmíněné postavy.

1. Jsem jsem z Ra - kov - ní - ka, mám tam mi - lov - ní - ka.
2. Ne - ní ře - me - sní - ka, ja - ko z Ra - kov - ní - ka.
3. Chlap - če vem jeh - li - čku, za - pá - lí - me sví - čku.
4. Bu - du Ti sví - ti - ti, ní - tě na - vlí - ka - tí.
5. My jsme ze Stra - še - cí, zná - me pl - no vě - cí.

5
Ja - ký - ho? Hez - ký - ho! To - va - ry - še krej - čí - ho.
Krej - čov - ský ře - me - slo, mi - lý - ho mi při - nes - lo.
U - ši - jem, vy - ši - jem dvě bě - loun - ký ko - ši - le.
Až bu - dou ho - to - vý, půj - de - me k fa - rá - řo - vi.
Tan - co - vat, žer - to - vat, hez - ký chlap - ce mi - lo - vat.

Obrázek 19- Jsem, jsem z Rakovníka, závěr

3.3 Úpravy lidových písní

Lidové písně se pro potřeby folklorních souborů většinou upravují dvěma způsoby.

1. Nejprve se napíše hudba pro muziku a poté se udělá choreografie tance.
2. Nejprve se vytvoří taneční choreografie, pro kterou se pak napíše hudba.

U Čtyřlístku tomu hlavně zpočátku bylo jinak. Na vytváření pásma se podílel choreograf i aranžér společně. To má za následek velké propojení mezi taneční a hudební složkou jednotlivých pásem. Nejinak tomu bylo i u pásma Chmelíčku, chmeli nebo právě u Rakovnického pásma. V současné chvíli, tedy u nově vzniklých pásem, funguje spolupráce následovně. Tereza Mlynaříková, která je v současné chvíli autorkou hudebních úprav pro soubor, napíše hlavní melodie písní, včetně přede hry, mezihry, do hry a dalších částí. Tyto noty se poté dostanou k Zuzaně Eržiakové, která je nyní hlavní choreografkou souboru. Později se obě dámy sejdou a podle tanečních představ Zuzany, Tereza rozepíše noty pro všechny nástroje. V této spolupráci vznikla pásma Kouzlo čtyř svíček, Na svatého Jána, Přišli jsme k vám na koledu, Narodil se nám, Desatero, Pivo, ženy, zpěv, Betlém a To je to město.

3.4 Hudba a tanec Rakovnického pásma

Obecně můžeme říci, že první housle hrají téměř vždy melodii písně, nebo její drobné úpravy. Druhé housle hrají druhý hlas k melodiím prvních houslí, většinou v terciích nebo sextách. Klarinety se většinou drží melodie písně, jejich linka je ale oproti houslím zdobnější. Kontry a kontrabas tvoří rytmizující nástroje, kontrabas hraje na první dobu a kontry vyplní zbytek taktu. Nejedná se o žádné složité úpravy, protože ve Čtyřlístku se na pozicích muzikantů střídali převážně amatéři. Autorem hudebních úprav Rakovnického pásma je Vladimír Novotný. V úpravách převládají tóniny F-dur, C-dur a dvakrát se objeví B-dur.

Tanec tvoří jednoduché, většinou základní kroky, jelikož je to jedno z prvních pásem souboru. V době vzniku bylo přihlíženo k tanečním dovednostem začínajících tanečníků. Je zde také poměrně důležitá dramatická složka, která se projeví spíše v druhé polovině pásma. Ve velké části pásma se uplatňuje zpěv a tanec zároveň. Tato kvalita se projevuje nejen v tomto pásmu a soubor je právě za toto propojení velmi často oceňován.

3.4.1 Jsem, jsem z Rakovníka

Jsem, jsem z Rakovníka
Arr. Vladimír Novotný

1. Jsem, jsem z Rakovníka .
Vesele. Adolf Cmiral.
Zpěv. Vesele.
Klavír. *mf* (Rytmu staročeské polky.)

EA. M. U. 1777. Copyright 1985 by Mojmír Urbánek, Praha.

Obrázek 20- Jsem, jsem – zápis melodických nástrojů

Obrázek 21- Jsem, jsem – původní zápis

Celé pásmo začíná osmitaktovou klarinetovou předehrou v polkovém tempu v F-dur, tedy pro klarinety v G-dur. Tato melodie není totožná s melodií zpěvu. Při repetici předehry se přidává

kontrabas a kontry. Se začátkem zpěvu, v devátém taktu, začínají hrát melodické housle, které hrají melodii sloky. Klarinety přestávají, a přidávají se až ve třináctém taktu, na poslední repetici zpěvu sloky. Probíhá sólový zpěv dvou slok od devátého do šestnáctého taktu zápisu, a poté se celá píseň zopakuje k tanci od úplného začátku, včetně přede hry bez repetice a jedné hrané sloky. Následuje třetí sloka zpěvu, na kterou naváže klarinetová dohra, která je melodicky stejná jako přede hra, ale o kvartu výše.

Při porovnání původního zápisu ze sbírky a aranže pro soubor na první pohled zjistíme, že se liší v tónině. Dále si všimneme pozměněné melodie přede hry, která je v úpravě Novotného zdobnější. Také se zápisy odlišují v harmonizaci, oproti původnímu zápisu se Novotný drží základních funkcí harmonie, tedy tóniky, subdominanty a dominanty. Ve Cmíralově zápisu se vyskytuje II. stupeň, mollová tónika, průchodné akordy a další. Také je v původním zápise pouze jedna sloka zpěvu, další sloky si soubor buď vymyslel nebo dohledal v jiných zdrojích.

Tento tanec je pouze dívčí a tančí ho vždy sudý počet. Na počátku stojí děvčata ve dvou diagonálních zástupech na zadních stranách jeviště. Po čtyřech taktech přede hry se začnou natáčet a pérovat v kolenou směrem k sobě. Po repetici přede hry vystoupí přední dívka z diagonály a zpívá první sloku. Po dozpívání ji vystřídá dívka z druhé diagonály, která také zpívá. Samotný tanec začíná patnácti *skočnými*²² a místo šestnácté je seskok. Tímto krokem se dívky dostanou na jeden společný kruh a drží se za ruce. Následují čtyři *polkové*²³ kroky, během nichž se děvčata chytou za *krátké ruce*²⁴ a následuje jeden *poskočný krok*²⁵ na pravé noze a tři dupy, čtyřikrát za sebou. Během posledních tří dupů se dívky rozpojí a vytvoří

---

²² Skočná – lidový tanec ve 2/4 taktu – svižný, skočný a točivý, Kroky skočné se dělí na: 1. základní – což je přeskok z nohy na nohu, v jednom momentě se musí objevit obě nohy ve vzduchu. Nohy vytváří tvar číslice 4, volná noha se krčí v kolenu a špička nohy se zvedá co nejvýše k hýždím. 2/4 takt – na každou dobu uděláme jednu skočnou. 2. poskočná – provedení zůstává stejné jako u základní skočné, jen na jedné noze 2x poskočíme – na 2 doby provedeme jednu poskočnou skočnou. 3. seskočná - 2/4 takt – na 1. dobu provedeme jednu základní skočnou a na 2. dobu seskočíme na obě nohy. Střídáme pravou a levou nohu.

Dostupné online: <https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2627>

²³ Polka – přísunný krok s poskokem, ve 2/4 taktu. Polka je náš nejnámější národní tanec, který se v době národního obrození rozšířil daleko za naše hranice, kde si získal velkou popularitu. Najdeme mnoho různých druhů polek ve všech oblastech naší republiky. Tanců, ve kterých se polka objevuje máme velké množství. Pro jednodušší orientaci můžeme polky rozdělit do těchto základních skupin: 1. Polka hladká – základem je hladce provedený polkový krok s dvojitým pérováním. Pohyb může být stranou – v otáčení po půlotáčkách doprava, doleva; vpřed – i s natáčením nebo rejdiváním; vzad – i s natáčením nebo rejdiváním. 2. Polka poskočná, kde dochází k většímu skákání u kroků. Pohyb může být stejný jako u hladké polky. 3. Polky vyšlapávané, které jsou prováděny s malým pérováním v kolenou a kotnících (kročně) s výraznějším nátřesem ve 2. době (a posunem paty ve směru otáčení trupu).

Dostupné online: <https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2624&inpopup=1>

²⁴ Držení za krátké ruce – Dívky nebo chlapi se drží za ruce v kruhu za zády, vždy ob jednoho tanečníka.

²⁵ Poskočný krok – Skládá se z vypérování kroku a poskoku na téže noze. Někdy je proveden pružně vypérováním skokem a poskokem, volná noha je v pokrčení přednožmo (asi 20 cm od země, pata se téměř dotýká kotníku). Jeden poskočný krok tančíme na jeden 2/4 takt.

Dostupné online: <https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2622>

dvojice naproti sobě, aby mohly tančit polku v *průpletu*²⁶ a přitom zpívat. Zatančí se dvanáct polkových kroků a posledním se dívky otočí ven z kruhu, chytí se za ruce a skočnou odchází. Poslední z dívek si chytne jeden z chlapců, který zpívá sólo další písně.

3.4.2 Když jsem šel od lesa stezkou

Tato píseň je v F-dur a začíná dvěma takty třídobými přede hry ve volnějším tempu, kde hrají všechny nástroje. Následují tři sloky zpěvu, které zpívá jeden z tanečníků. V prvních dvou slokách hrají první a druhé housle, které hrají opět melodii písně a její druhý hlas, kontry a kontrabas. Ve třetí sloce se přidávají klarinety, jež hrají ozdobnou melodii zpěvu. Na to v patnáctém taktu zápisu navazují čtyři rychlejší dvoučtvrt'ové takty v B-dur, které tvoří spojkou mezi zpěvem a rychlým tancem – polkou, kde můžeme slyšet upravenou melodii písně ve dvoudobém metru v modulaci do B-dur.

Když jsem šel od lesa stezkou
Arr. Vladimír Novotný

The image shows a musical score for the piece 'Když jsem šel od lesa stezkou' by Vladimír Novotný. The score is arranged for four staves: two for Housle (Violins), one for B klarinet (Bass Clarinet), and one for Hsl. (Horn). The music is in 3/4 time and F major. It begins with two measures of a three-measure rest, followed by a melody. The score is divided into three systems. The first system (measures 1-6) features the Housle and B klarinet parts. The second system (measures 7-14) continues the melody with the Housle and B klarinet parts. The third system (measures 15-24) features a modulation to B major and a change to a 2/4 time signature, with the Housle and B klarinet parts playing a more rhythmic accompaniment. The score includes dynamic markings such as *mf* and *f*.

Obrázek 22- *Když jsem šel* – zápis melodických nástrojů

Co se týče původního zápisu, tak v úpravě dochází opět ke změně tóniny. Dále se nedodrží zpomalení a návraty do tempa po trojtaktích. Harmonizace obou zápisů je obdobná. V úpravě Novotného, nebo spíše provedení zpěvu, se mírně liší zpěvní text.

²⁶ průplet – Tanečníci stojí naproti sobě na kruhu a tančí společně za ruce, poté se pustí a tančí s dalším tanečníkem, který jim po kruhu přijde vstříc.

43

11. Když jsem šel od lesa stezkou.

Pohodlně. *p*

1. Když jsem šel od le - sa
 2. Já se jí po - čal vy -
 3. Po - ča - la o - de mne

stez - kou, po - tkal jsem pa - nen - ku hez z kou, skrov - nou,
 ptá - vat, br - zo - li se bu - de vídá - vat? O - na,
 bě - žet, u - pa - dla, zů - sta - la le - žet: ou - vej,

ne - vy - so - kou, švar - nou, čer - no - o - kou,
 že ne, že ne, že si mne ne - ve - me.
 hol - ka, ou - vej! když jsi u - pa - dla, vstá - voj.

E.A.M.U. 1777

Obrázek 23- Když jsem šel – původní zápis

Sólový zpěv chlapce doprovází pohyby dívky, která stojí vedle něj. Tento pohyb vychází z textu písně. Tedy když chlapec zpívá, že si ho dívka nevezme za muže, ona se otočí a uteče do pravého zadního rohu jeviště. Tam čekají ostatní tanečníci a dají dívce co proto, že si jejich kamaráda nechtěla vzít. Následuje rychlá hudební spojka, kdy se k sobě páry dostanou pomocí *dvojposkočného kroku*²⁷. Páry stojí na začátku ve dvou řadách za sebou na stranách jeviště. Tanec začíná *zdupem*²⁸ na pravou a poté na levou nohu, to vytvoří kývání tělem ze strany na stranu. Následují čtyři *kvapikové kroky*²⁹ na střed jeviště, kde se zopakují zdupy, další čtyři kvapíky, jimiž se páry dostanou na druhou stranu

jeviště. Tento taneční blok se zopakuje celý ještě jednou, aby se páry dostaly na svá původní místa. Nato navazuje tanec polek na dvanáct taktů. Tančí se v méně tradičním držení – dívka se drží tanečníka pravou rukou za jeho pravé rameno a levou ruku má podél těla. Chlapec drží tanečnici za levý bok a pravou ruku má zdviženou nahoru. Na následujících dvanáct taktů se tančí stále dokola vazba – poskočný krok, polka, dva dupy. Dívka se prvním poskočným krokem podtočí chlapci doprava, na polky se pár drží za obě ruce, dívka couvá a dupy se zatančí na místě. Po šesti taktech dohry se odchází do levého zadního rohu.

3.4.3 Vždycky‘s mi měsíčku svítival

Píseň začíná v B-dur čtyřmi takty přede hry prvních houslí, které zahrají počáteční melodii písně. Píseň je pomalá, a text napovídá, že smutná. Na to naváže sólový zpěv a capella tenorového zpěváka. Ve druhé sloce se k němu přidávají housle s druhým hlasem a ve třetí se navíc připojí kontrabas, který má zajímavou figuraci. Jde vlastně o ostinátní basový pohyb.

²⁷ Dvojposkočný krok – Vychází z poskočného kroku, je to jeho rychlejší varianta, kdy v jednom 2/4 taktu se zatančí dva poskočné kroky.

²⁸ Zdup – Nohy jsou rozkročené na šířku boků a ve 2/4 taktu se na každou dobu dupne na jednu dobu.

²⁹ Kvapík – taneční krok, kdy se přísunný krok tančí v rychlém tempu do jednoho směru.

Vždycky 's mi měsíčku svítival

arr. Vladimír Novotný

Vždycky's mi měsíčku

Obrázek 24- Vždycky's mi měsíčku svítival – zápis houslového partu

3.4.4 Nic mě tak nermoutí

Předehru k této písni, která je v F-dur, tvoří čtyři takty melodických houslí. Nezazní ovšem hlavní melodie písně, pouze jakési uvedení do nálady. V první sloce doprovází sólového zpěváka druhé housle, které hrají druhý hlas a kontrabas, jenž drží harmonii. Ve druhé se přidává druhý zpěvák zpěvem druhého hlasu a nahrazuje tím houslový hlas. Zpěv doprovází již jen kontrabas. V poslední sloce se přidají klarinety od devátého taktu v zápisu s melodií písně a jejím druhým hlasem. Klarinety hrají i krátkou dohru, která imituje předehru. Na konci dochází ke zpomalení.

8. Vždycky's mi, měsíčku, svítival.

Vroucně a zdrženlivě.

Vroucně a zdrženlivě.

1. Vždy-ky's mi, mě-sí-čku,
2. Svít ty mi, mě-sí-čku,
3. Však mi už svi-tí-vat

sví - tí - val, vždycky's mi, mě-sí-čku, svi - tí - val, když jsem k nej
je - ště dnes, svít ty mi, mě-sí-čku, je - ště dnes, však mi už
ne - bu - deš, však mi už svi-tí-vat ne - bu - deš; ne - pu - du

pa-nen-ce cho - dí - val, když jsem kmej pa-nen-ce cho - dí - val.
sví - tí - vat ne - bu - deš, však mi už svi-tí-vat ne - bu - deš.
kmej mi - lej už po - dnes, ne - pu - du kmej mi - lej už po - dnes.

Obrázek 25 - Vždycky's mi měsíčku svítival - původní zápis

Nic mě tak nermoutí

Arr. Vladimír Novotný

Nic mě tak nermoutí

Housle

Housle

B klarinet

B klarinet

Hsl

Hsl

H kl

H kl

Obrázek 26- Nic mně tak nermoutí – zápis melodických nástrojů

8

6. Nic mne tu nermoutí.

Vážně a výrazně.

1. Nie mne tu
2. Pla - ka - la,
3. Kdy - bych já

ne-mou - ti, než pan - ská za - hra - da, po kte - rý jsem cho - dil,
že - la - la, ru - ka - ma lo - mi - la, když mne na - po - sle - dy,
vš - ds - la, že u - mřel za Pře - bou, da - la bych ti dě - lat,

po kte - rý jsem cho - dil, má mi - lá pla - ka - la.
když mne na - po - sle - dy tam vy - pro - vo - di - la.
da - la bych ti dě - lat, tu - hla ja - bá - ro - vou.

Ed. M. U. 1777.

Pokud porovnáme úpravu pro soubor a Cmíralův zápis, zjistíme, že kromě úvodních čtyřech taktů a přidáním repetice posledních čtyřech taktů repetice se zápisy nikterak neliší.

3.4.5 Petrovický zámek

Tuto píseň tvoří ženský tříhlas s doprovodem kontrabasů.

3.4.6 K Ouněticům dlouhá cesta

Muzika zůstává po předchozích písních na středu jeviště a první klarinet hraje krátkou předeheru, jakousi fanfáru před nástupem tanečníků. Se společným zpěvem v C-dur začíná hrát v pomalém tempu celá kapela.

Po čtyřech taktech pomalého hraní a zpívání zahraje první klarinet šest rychlejších osminových not, pomocí kterých se píseň zrychlí do polkového tempa. V tomto tempu se odehrají čtyři repetované takty. Tímto způsobem se odtančí a odehrají čtyři sloky. Během nich

K Ouněticům dlouhá cesta

Arr. Vladimír Novotný

Housle K Ouněticům

Housle K Ouněticům

B klarinet K Ouněticům

B klarinet K Ouněticům

Hsl. 1. Hsl. 2. B kl. B kl.

6

4. K Ouněticům dlouhá cesta.

Klidně, ne příliš zvolna.

1. K Oun - ě - ti - cům dlou - há co - sta
2. Proč bych já tě, máj ho - le - ňku,
3. Sira - ka ská - če po za - hrá - ňoe,
4. Sira - ka ská - če po za - hrá - ňoe,

Klidně, ne příliš zvolna.

přes ten trá - vni - ček, pojít mň, hol - ka,
vy - pro - vá - zo - la? když mi má zla -
hle - dá zr - ní - ňko: ne - my - ší sí,
hle - dá je - ňý klas: ne - my - ší sí,

vy - pro - vo - dit, svi - ti má - sí - ček.
tá - ma - ti - ňka, ne - do - vo - li - la.
má pa - nen - ko, na - mě sř - dí - ňko.
má pa - nen - ko, že kvám při - jdu zas.

Ed. M. U. 1777.

Obrázek 28 - K Ouněticům dlouhá cesta – zápis melodických nástrojů

Obrázek 27 - K Ouněticům dlouhá cesta – původní zápis

se tanečníci pohybují po oválu kolem muziky, která se během pomalého zpěvu čtvrté sloky přesouvá na své obvyklé místo na straně jeviště.

V zápise ze Cmíralovy sbírky se nachází pouze jeden takt přede hry, kdežto Novotného úprava má přede hru třítaktovou. Původní zápis je alla breve v D-dur a úprava pro soubor je ve čtyřčtvrtovém taktu v C-dur. Úprava se také liší harmonizací, kdy Novotný opět využívá pouze základní funkce. Také je zde přidána repetice rychlejší části zpěvu. Ono zrychlení v původním zápisu také nenalezneme.

Tento tanec je pouze pro tři tanečníky a šest tanečnic. Každý tanečník tančí s dvěma dívkami po boku. První sloka začíná dvanácti kroky z pravého zadního rohu a dalšími dvěma kroky se z trojic stane malé kolečko, kde se všichni drží za ruce za zády. V tomto okamžiku dochází ke zrychlení hudby. V tomto kolečku se tančí patnáct polkových kroků po kruhu a sloka se ukončí třemi dupy do původního postavení. Následuje znovu dvanáct kroků po *směru tance*³⁰, na jejichž konci se všechny trojice otočí čelem k divákům. Poté se celá trojice na osm taktů otáčí dvojposkočným krokem doprava, na poslední dobu seskočí a následně se otáčí doleva. Ve třetí sloce se opakují kroky po kruhu se závěrečným otočením směrem k divákům. V rychlé části se tančí skočnou *zátočky*³¹. Chlapec začíná s dívkou napravo, druhá dívka se skočnou točí sama, každým krokem o 180°. Poté se dívky u chlapce vystřídají a celá část se točí doleva. Poslední sloka zpěvu začíná stejně jako všechny předešlé, jen na poslední chvíli odstrčí děvčata chlapce do zadní části jeviště a samy točí zátočky za zkřížené dlouhé ruce kvapíkovými kroky.

3.4.7 Kudy, kudy, kudy cestička

Přede hru tvoří dva třídobé takty v F-dur v podání kontrabasů. Následuje dívčí zpěv v mírně rychlém tempu s improvizovaným druhým hlasem a s doprovodem všech nástrojů. Melodické housle hrají melodii zpěvu a druhý hlas, klarinety mají zdobnější melodii, která se ale nijak nepřekrývá s houslemi. Muzika přestává hrát zároveň s koncem tance, jelikož na to přímo navazuje recitace.

Tato píseň se ve sbírce Adolfa Cmírala jako jediná nenachází.

---

³⁰ Směr tance – Je to pohyb po kruhu proti směru hodinových ručiček; také je občas nazýván pohybem „po vodě“, opačně „proti vodě“.

³¹ Zátočky – Dva lidé se drží za pravé nebo levé pokrčené lokty a otáčí se kolem středu, který je mezi nimi. Toto se nazývá zátočkami za krátké ruce. Také existují zátočky za dlouhé ruce, a to se tanečníci drží za natažené paže.

Tanec tančí pouze šest dívek, kterým zůstaly rozestavěné na podiu po Ouněticích. Na předejru se dívky ve dvojicích natáčejí k sobě a od sebe. Se začátkem zpěvu tančí dvě krajní dvojice, které stojí v polovině jeviště, směrem dopředu jeden poskočný krok a dva malé krůčky v demi-plié. Tento zopakují krok sedmkrát a dostanou se tak na jednu řadu se všemi ostatními tanečnicemi a chytí se za ruce. V řadě se na osm taktů natáčí k sobě a od sebe, následně se rozdělí na dvě trojice a pomocí poskočného kroku a krůček tančí obě trojice malé kolečko doleva. Následuje druhá sloka zpěvu, během níž se děvčata jen natáčí v jedné řadě k sobě a od sebe. Na posledních osm taktů odejdou děvčata, držíc se za ruce, jedním poskočným

Kudy, kudy

Arr. Vladimír Novotný

Obrázek 29- Kudy, kudy, kudy – zápis melodických nástrojů

a dvěma kroky.

3.4.8 Roztocká hospoda

Tato část začíná recitací hostinského: „Kudy? No přece tudy!“, dívky reagují: „A kam?“, hostinský odpovídá: „Za mnou, do hospody!“. Na to navazují dva takty předejru v F-dur v klidnějším tempu, kterou tvoří první dva takty melodie zpěvu. Při zpěvu se vždy pod dvou taktech vystřídá melodie písně s druhým hlasem mezi houslemi a klarinetu.

Píseň Roztocká hospoda má v obou zápisech totožnou předejru, ani harmonizace se neliší. Jediná změna je, že se ve Cmíralově zápisu píše, že posledních osm taktů se má zrychlit.

Roztocká hospoda

Arr. Vladimír Novotný

Obrázek 30- Roztocká hospoda – zápis melodických nástrojů

4

2. Roztocká hospoda.

Mírně. *mf*

1. Ro-zto-oká ho-spo-da je vel-mi
 2. Pře-le-tě-la přes ni je-nom je-
 3. Tu či-stou vy-pi-la, ta kal-nou
 4. Co jsem už vy-stá-la, co je-ště

Mírně. *rit.*

mf

vy-so-ká, pře-le-tě-la přes ni hu-si-čka di-vo-ká,
 dnau vro-ce, vy-pi-la vo-ří-čku vro-zto-čkém po-to-ce,
 ne-cha-la: což jsem,máj, ho-le-čku, pro te-be vy-stá-lal
 vy-sto-jim, pro te-be, máj zla-tej, vše rá-da pře-sto-jim.

rychleji a leho *mf*

La la la la la la la, la la la la la la la,

rychleji a leho *mf*

la la la la la la la, la la la la la la la.

rit.

la la la la la la la, la la la la la la la.

rit.

*) Čtvrtá sloka se zpívá avolně.
 Ed. M. D. 4777.

Obrázek 33- Roztocká hospoda – původní zápis

dívčího zpěvu, jedna hraná sloka a znovu klarinetová mezihra. A to celé se ještě jednou

Všichni svatí

Arr. Vladimír Novotný

Housle: Všichni svatí

Housle: Všichni svatí

B klarinet: Všichni svatí

B klarinet: Všichni svatí

Hsl. 15

Hsl. 15

B kl. 15

B kl. 15

Obrázek 31 - Všichni svatí – zápis melodických nástrojů

To ovšem neplatí u úpravy Čtyřlístku.

Tato část nemá tanec, pouze chlapci se na scénu přinesou sudy. Na sudy se posadí postava ševce a chlapce v pantaloněch. Všichni na jevišti hrají divadlo a obdivují sudy, pijí pivo a veselí se jako v hospodě.

3.4.9 Všichni svatí tancovali

Jeden z tanečníků poručí muzice: „Muziko! Tu naši!“ a následují dva třídobé takty smyčců v F-dur v rychlejším tempu jako předehra. Následuje chlapecký osmitaktový zpěv s tancem, doprovázený houslemi a rytmizujícími nástroji (kontry a kontrabas). Druhou sloku zpívají děvčata a hraje stejné nástrojové obsazení. Následuje mezihra, kde mají hlavní melodii klarinety a housle pouze kontrují. Naváže sloka

12. Všichni svatí tancovali.

Živě.

Živě.

Fine. mf

1. Vš-chni sva-tí tan-
 2. Po-čtvá-len-bud Jo-

co-va-li, mo-zi-til na pán-bů, sva-tý Pe-
 2. Až na vě-ky, a-men: Kdy-lych já

D. Cal. Fine.

te vy-ska-ko-val, až se chy-tal trá-mu.
 2. hrd-ně po-něž, lyl bych vel-kým vá-nem.

D. Cal. Fine.

Obrázek 32- Všichni svatí – původní zápis

zopakuje (zpěv, hraná sloka, mezihra).

Úprava Novotného a původní zápis mají v tomto případě společně pouze jedno, a to melodickou linku zpěvu. Jinak se liší téměř ve všem – tóninou, harmonií, rytmickým zápisem a melodií přede hry. Dále je v souborové úpravě klarinetová mezihra, která neimituje žádnou z částí zpěvu. Také jsou u Cmírala zapsány pouze dvě sloky zpěvu, kdežto soubor zpívá čtyři sloky.

Tanec je pro šest párů a zajímavým prvkem tance je, že na jevišti stojí uprostřed dva sudy se dvěma chlapci, a tančí se kolem nich. Začínají zpívat a tančit chlapci z řady, kterou utvoří vzadu na jevišti. Tanečním krokem, který obsahuje *dup-štrejch*³² v poskočném kroku a tři dupy, se dostanou do takového postavení, že stojí ve dvojicích naproti sobě na stranách jeviště a zadní dvojice tvoří špičku útvaru. V druhé sloce dojdou ke chlapcům *sousedskou*³³ dívky se zpěvem. V první mezihře tančí páry odděleně – chlapci jsou na místě a tančí dva kroky sousedské a tři dupy a dívky jdou do středu mezi sudy také dvěma sousedskými a třemi dupy. Po zpěvu třetí sloky následuje tanec po velkém kruhu. Točí se dvě sousedské doprava, poté *dvoukročák*³⁴, opět dvě sousedské a na třetí se dívka *podtočí*³⁵ doprava, to celé se ještě jednou zopakuje. Následuje rychlejší část, kde se páry drží v *soudkovém držení*³⁶ a čtyřikrát tančí dvě sousedské a tři *obkročáky*³⁷. Zpívá se čtvrtá sloka, během níž se utvoří jeden dívčí a jeden chlapecký kruh. Každý z nich je kolem jednoho ze sudů. Během houslové mezihry tanečníci škádlí chlapce na sudech. V rychlejší klarinetové části se tančí kolem sudů v kruhu dvě sousedské a tři kroky, čtyřikrát zopakované. Při poslední sloce zpěvu si páry dojdou na svá původní místa. Tančí se ty samé kroky, jako po třetí sloce s tím rozdílem, že každý pár točí sousedské a dvoukročáky na svém místě. Až teprve při klarinetové mezihře se *sousedskou* a

---

³² Dup-štrejch – taneční krok, při kterém se dupne na jednu nohu a druhá noha, hned na to, štrejchne patou o zem.

³³ Sousedská – taneční krok ve $\frac{3}{4}$ taktu, obsahuje pohyb v kolenou. Na první dobu se tanečník pokrčí, na druhou se vytáhne na špičky a na poslední dobu sejde a vytáhne se do původního postavení.

³⁴ Dvoukročák – Taneční krok, kdy se na první dobu krokem nastoupí přes patu, na druhou se prohloubí vypérování, tedy se tanečník dostává do podřepu a na třetí dobu dochází k nadhoupnutí až poskoku. Provádíme rovně a v natáčení, tento krok se objevuje především v kombinaci s krokem sousedské.

Dostupné online: <https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2633&inpopup=1>

³⁵ Podtáčka – dívka se podtočí pod chlapcovou paží

³⁶ Soudkové držení – Pár stojí naproti sobě a drží se za lopatky, dívka má ruce vždy vrchem.

³⁷ Obkročák – Tančí se ve $\frac{2}{4}$ taktu a většinou v páru. Tanečníci se drží v soudečkovém nebo ve valčíkovém držení a navzájem se obkračují. Na každou dobu provádíme krok. Ke správnému provedení obkročáku, musíme dobře ovládat pérování a pérovanou chůzi. Důležité je udržet mírně rozkročenou paralelní pozici nohou. Základní provedení – dívka šlápne prvním krokem pravou nohou chlapci mezi chodidla a chlapec ji levou nohou obkročí a při tom se celý pár otočí o 90° za pravými lokty. Druhým krokem šlápne dívka mezi chodidla chlapec pravou nohou a dívka chlapce obkročí levou nohou a opět se pár otočí o 90° za pravými lokty. Tento pohyb několikrát opakujeme. Každý krok je našlápnutý přes patu a vypérováný. Na každou dobu provedeme krok.

Dostupné online: <https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2626&inpopup=1>

obkročáky páry roztančí proti sobě. Během prvních šesti taktů si vymění místa a poté se zase vrátí. Právě v této části je největší nebezpečí, že se některý z párů nevyhne sudu.

3.4.10 Roztocká hospoda

Nyní se vrací píseň Roztocká hospoda se stejnou předehrou, zpívají se ovšem jiné dvě sloky. Na ně pak naváže pomalý tanec s melodií písňe v houslích a následně polkový tanec rejdovák, kde mají melodii klarinety. Můžeme zde slyšet náznak melodie Jsem, jsem z Rakovníka.

Rejdovačka

Arr. Vladimír Novotný

The musical score is arranged for four staves. The top two staves are for 'Housle' (Violins) in G major and 2/4 time, with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature of 2/4. The next two staves are for 'B klarinet' (B-flat Clarinet) in G major and 2/4 time, with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature of 2/4. The score is divided into two systems. The first system contains the first six measures, and the second system contains the remaining six measures. The melody is primarily carried by the clarinets, with the violins providing harmonic support. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Samotný tanec začíná až po dvou slokách zpěvu. Páry jsou na kruhu a drží se za ruce. Dívka je zády do směru tance, chlapec čelem. Na pomalou část tančí pomalý *rejdovák*³⁸, tedy vždy dvě natáčené sousedské, podtáčku dívky doprava a dva dupy na závěr, tato sestava se zopakuje čtyřikrát. Na pomalou část naváže rychlá *rejdovačka*³⁹, kde se tančí dvě polky, čtyři obkročáky, znovu dvě polky a čtyři obkročáky. Následně čtyři polky a osm dvojposkočných kroků, během kterých se dívka v postupu podtácí.

Obrázek 34- Rejdovačka

³⁸ Rejdovák – Český lidový kolový tanec ve tříčtvrtěčném taktu, volnějšiho tempa než rejdovačka, s nímž se vždy tančí společně. Od 40. let 19. století znám též v salónní formě pod poněkud změněným označením redowa.

Dostupné online: http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&s_lang=2&id_desc=80339

³⁹ Rejdovačka – Český tanec ve 2/4 metru, následuje vždy po rejdováku.

3.4.11 Masopuste, masopuste

Bezprostředně po Roztocké hospodě přichází jeden z tanečníků a říká: „Masopuste, masopuste, do kola mě holky pusťte! Masopust, masopust, do kola mě holka pusť!“ Následuje čtyřtaktová mírně rychlá předehra s melodií klarinetů a houslí, jedna hraná sloka melodie písňe, kde hrají housle a jedna více ozdobená sloka s klarinetu. Celá píseň je v F-dur. Poté se vždy střídá sloka zpěvu a mezihra houslí a klarinetů. Píseň má čtyři sloky a po každé z nich se zahraje mezihra.

Už je toho masopustu

Arr. Vladimír Novotný

13. Už je toho masopustu na mále.

Živě a vesele.

sta - ry pan - ny pro - dá - me, pro - dá - me? se ži - do - vkou do ze - li, do ze - li. vy - dla - žo - val sil - ni - ci, sil - ni - ci. Volněji. mf pohybem potky

E. M. U. 1777

Obrázek 35 - Už je toho masopustu – zápis melodických nástrojů Obrázek 36- Už je toho masopustu – původní zápis

Pokud porovnáme oba zápisy, zjistíme, že předehra je u obou rytmicky stejná, ale melodicky se liší. Zato dohra, tedy posledních osm taktů, je, včetně harmonie, stejná v obou případech. Zpěv je obdobný, jen v podání Čtyřlístku je jedna sloka navíc. Co se týče harmonie, tak Cmíral využívá pod zpěv ostinátní basovou linku. Novotný využívá základní kadence, která se při úpravách lidových písní používá nejčastěji.

Po recitaci chlapce k němu přijde dívka a tančí první sólo, které se odehrává na diagonále z pravého zadního rohu do levého předního. Tanec obsahuje jeden *sodebask*⁴⁰ směrem

⁴⁰ Sodebask – Taneční krok, který obsahuje odrazení z jedné nohy do výšky, otočení o 360°, dopadení na druhou nohu, než ze které se tanečník odrazil, a nakonec přinožení odrazové nohy.

dopředu, tři dupy, jeden sodebask směrem dozadu, tři dupy, sodebask dopředu, dva obkročáky, sodebask dopředu a dva obkročáky. Chlapec jde celou dobu vlevo, děvče vpravo. Poté tančí druhý sólový pár, který se drží za pravé ruce nad hlavou. Dívka začíná pravou a chlapec levou nohou. Tančí dva *oklepáky*⁴¹ a tři dupy, kterými si vymění místa, to celé zatančí čtyřikrát. Následuje první sloka zpěvu, kde všechny páry tvoří dvě řady čelem k divákům. Tanec po této je poměrně jednoduchý. Dívka se na místě točí šesti dvojposkočnými kroky nejprve doprava a poté doleva, na konci vždy zdělá tři dupy. To dívka zopakuje dvakrát za sebou. Chlapec dívku *obíhá*⁴² nejprve doprava jedním poskokem a dvěma kroky na osm taktů a poté doleva také na osm taktů. Po zpěvu druhé sloky se tanec odehrává na velkém kruhu. Páry se drží za zády a stojí naproti sobě, chlapec čelem z kruhu. Společně zatančí čtyři obkročáky, poté *zdupnou*⁴³, dívka se zatočí doprava a pak s chlapcem společně tančí na místě, držíc se za zkřížené ruce, dvě *dvojitě řezanky a dvě jednoduché*⁴⁴. Tato sestava se zatančí dvakrát za sebou. Třetí sloka se zazpívá a na konci chlapci dívky převedou do středu kruhu. Dívky začínají směrem z kruhu, chlapci dovnitř. Opakuje se vždy šest dvojposkočných kroků, a tři dupy. Když jdou dívky či chlapci z kruhu, tak couvají. Poslední sloka se odzpívá a každý pár tančí to, co ho zrovna napadne. Nejčastěji se objevují podtáčky, *dvojpolky*⁴⁵, *velká zvedačka*⁴⁶, zátočky a další.

---

⁴¹ Oklepák – Jsou to ozdoby, které vznikají srážením nohou (paty o sebe) na zemi nebo ve vzduchu. Pro příklepy najdeme v literatuře i další označení – příklepák, holubec, cabriol, srážený atd. S touto ozdobou se setkáváme především v tanci Kalamajka, ale příklepy je možné zdobit i další kroky lidového tance – obkročák, polku, dvoukrok a dvoukročák, trojdub a trojnatřásák, mazurku a další. Příklepy provádíme ve 2/4 i 3/4 taktu, sunem po podlaze, s poskoky, zvrty, výskokem, s postupem z místa i na místě, příklep může být jednoduchý nebo násobný. Dostupné online: <https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2631&inpopup=1>

⁴² Obíhání – Chlapec dívku obchází buďto z pravé nebo z levé strany.

⁴³ Zdupnout – Zastavit nebo seskočit na obě nohy zároveň.

⁴⁴ Řezanka – Název kroku se odvozuje z pohybu nohou i paží, které znázorňují řezání dřeva. Řezankový krok je výměna nohou ve stoje rozkročném levou (pravou) vpřed poskokem. Poskoky děláme rázně, úsečně, rytmicky přesně. Tak jako jiné taneční kroky můžeme i řezanku tančit ve dvoudobém i třídobém rytmu, na místě, s postupem z místa, prokládat je podupy, doskoky do stoje spojného i rozkročného, spojovat je s potlesky. Pro zjednodušení zápisu rozdělujeme řezanku na jednoduchou a dvojitou. Jednoduchá řezanka je prostá pravidelná výměna nohou ze stoje rozkročného pravou nohou vpřed do stoje rozkročného levou nohou vpřed. Dvojitá řezanka je výměna nohou, po které přidáme „mezivypérování“. Řezankové poskoky provádíme buď sunem po zemi, nebo mírným nadnesením (vypérováním). Postavení nohou je paralelní, váha těla je rovnoměrně rozložena na obě nohy.

Dostupné online: <https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2630&inpopup=1>

⁴⁵ Dvojpolka – jsou to ustálená kroková spojení polkového kroku a pato-špičkového kroku, poskoků nebo holubců. Tančíme tato kroková spojení ve dvou taktech, proto dvoutaktový motiv. 1. takt polkový krok, 2. takt pato-špičkové kroky, poskoky nebo holubce.

Dostupné online: <https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2624&inpopup=1>

⁴⁶ Zvedačka – Taneční prvek, kdy chlapec zvedá dívku. Zvedačka může být malá, a to když se dívka opře chlapci o ramena, ten ji chytí v pase, a dívka se jen odrazí do výšky a zůstane ve svislé poloze. Chlapec může dívku otočit. Také existuje velká zvedačka, kdy se dívka také chlapci opře o ramena, on ji chytí v pase, dívka se odrazí a vyskočí až nad tanečnickovu hlavu. Tam má pokrčená kolena, prohnutá záda a hlavou se dívá dopředu.

3.4.12 Já mám nový pantalóny

Předehru hrají housle a poté doprovází zpěv společně s kontrabasem a kontry v C-dur, v mírně rychlém tempu. Následuje krátká klarinetová mezihra, na kterou naváže druhá sloka zpěvu s klarinetovou dohrou. Poté recituje jedna z tanečnic a na závěr muzika zahraje ještě jednou klarinetovou dohru.

Já má nový pantalóny

Arr. Vladimír Novotný

Obrázek 38- Já mám nový pantalóny – zápis melodických nástrojů

5. Já mám nový pantalóny .

Obrázek 39 - Já mám nový pantalóny – původní zápis

V Novotného aranži dochází ke změně tóniny z Es-dur do C-dur, kvůli jednodušší hrátelnosti, ale také zdatnostem sólového zpěváka. Jinak se oba zápisy příliš neliší. Jediná změna je, že poslední sloka zpěvu ze sbírky se v podání souboru recituje.

Od této části se jedná spíše o taneční divadlo než o tanec, který se vrátí až v poslední části. Jeden z tanečníků začne rozpočítadlem: „En, ten, tyč, Kadla, Madla, pryč!“, ukazuje na jednu z dívek, jež stojí s ostatními v jedné řadě a odchází pryč z řady. Rozpočítadlo pokračuje: „Nebude-li pryč, vezmu na ní tyč!“ Další dívka odchází. Chlapec nepřestává: „Ene, bene, grenadýre, sýr, výr, kumpanýr!“ Poslední dívka odchází. „Alec, palec, kotrmelec, ven!“ všichni zopakují: „Ven!“. A společně ukazují na jednoho z chlapců, který sedí na kraji jeviště na stoličce. Ten se svalí na zem, překulí se na střed pódia k mikrofonu a zpívá první sloku. Po ní si jde mezi tanečnice vybírat nevěstu, které společně s tanečnicí vytvořili řadu za zpěvákem,

držíc se za ruce. Žádná ho ale nechce, jelikož jeho nové pantaloны jsou plné záplat. Chlapec poté zpívá druhou sloku, po níž jde znovu vybírat. Tentokrát mu ale v cestě stojí chlapci, kteří dívky brání. Po tomto neúspěchu k němu přichází dívka a říká: „Má-li někdo hezkou holku, nesmí býti hloupý. Sic ho nechá, i když táta pantaloны koupí!“ Nato se na jeviště dostává postava Marijánky, což je převlečený chlapec za dívku.

3.4.13 Já jsem si vyvolil za ochranku

Na dohru Pantalónů přímo naváže předehra v C-dur, kde mají hlavní melodii klarinety. Chlapec v pantalónech zpívá první sloku, kde mají housle hlavní melodii a klarinety ji jen ozdobují. Druhousloku zpívá Marijánka, tedy chlapec „dívčím“ hlasem a muzika hraje stále stejný doprovod. Následuje dohra, kterou tvoří jedna hraná sloka.

Já jsem si vyvolil

Arr. Vladimír Novotný

Ochránka
Housle
B klarinet
B klarinet
Iksl.
Iksl.
Hsl.
Bkl.
Bkl.

g. Já jsem si vyvolil za ochranku.

Rozmárně.

mf

1. Já jsem si vy - vo - lil za o - chran - ku
2. Já jsem si zvo - li - la za o - chrdn - ce

Rozmárně.

rit. mf a tempo

s rú - zo - vou su - kni - tkou Ma - ri - ján - ku; nechť je jak chce,
vze - le - né ka - zaj - ce pa - na Fran - ce; nechť je jak chce,

o - na mě chce, o - na mě vzká - za - la o - jar - mar - ce.
když on mě chce, on si mě na - mlu - vil o mu - zi - ce.

Ed. M. D. 1977

Obrázek 40- Já jsem si vyvolil – zápis melodických nástrojů Obrázek 41- Já jsem si vyvolil – původní zápis

Při porovnání původního zápisu a aranže zjistíme, že došlo ke změně tóniny z D-dur do C-dur, která je pro zpěváky příjemnější. Také v úpravě pro Čtyřlístek došlo k prodloužení přede hry. Harmonie zůstává stejná v obou případech.

První sloku zpívá chlapec v pantalónech a Marijánka mezitím zemetá. Oba po sobě pokukují a mávají na sebe. Ostatní tanečníci v řadě se pohupují do rytmu. Po dozpívání chce chlapec polibek od Marijánky, ta mu ovšem strčí koště do ruky a sama jde zpívat druhou sloku. Po

tom, co dozpívá, odhazují koště do zákulisí a tančí spolu jakýsi obkročák v soudkovém držení. a chlapec má svoji hlavu na vycpané hrudi Marijánky. Po několika taktech tohoto tance, utvoří ostatní na jevišti diagonálně dlouhou bránu tím, že se postaví vždy chlapec s dívkou naproti sobě a spojí se rukama nad hlavou. Na konec tance se tančící pár dostane před bránu, prochází skrz až na konec a odchází do zákulisí.

3.4.14 Náš pes

Navazuje pomalá předehra všech melodických nástrojů a poté se zpívá pomalá část písně. Po osmi taktech se melodie zrychlí, ovšem jen na čtyři takty. Poslední čtyři jsou znovu v pomalém tempu.

Obrázek 43 - Náš pes – původní zápis

Vždy udělá čtyři kroky a na chvíli se zastaví. Když ale dojde dopředu na jeviště, tak v malé pauze vystříkne voda ze stříkačky a obecnostvo je lehce pokropeno. Po

Náš pes

Arr. Vladimír Novotný

Obrázek 42- Náš pes – zápis melodických nástrojů

Co se týče původního zápisu, tak jeho harmonizace mi přijde velmi netradiční. V úpravě V. Novotného se využívá latentní harmonie. Oba zápisy mají společnou pouze melodii a text písně.

Dva z tanečníků vytvoří psa tím, že jeden z nich se předkloní a druhý jeho pas obmotá nohama a jde po ruce. Ten zadní drží v rukách koště, které tvoří ocas a injekční stříkačku, pomocí které stříká vodu do hlediště. Také mají přes záda hozenou *plantu*⁴⁷ hospodského. Při předejře tanečníci štekají, aby bylo jasné, že chlapeč ztvárňuje psa. Jakmile začne zpěv, pes se začne

⁴⁷ Planta – zástěra, kterou v tomto pásmu nosí hostinský.

šestnácti krocích se hudba zrychlí a pes se proplétá mezi nohama tanečnic v bráně. Nakonec pes upadne a jeho ocas, tedy koště zvedne tanečník, který stojí úplně vepředu. Ostatní z brány se na poslední tón písně předkloní. Také ze psa spadne planta, kterou si bere hostinský a žádá si o sólo muziku.

3.4.15 Dávali mně za mou plantu

Poměrně svižná klarinetová předehra zahájí tuto píseň. Jedná se o sólovou píseň hostinského v C-dur. Zpěv doprovází pouze smyčcové nástroje, v dohře zaznívá výrazná klarinetová linka.

Předehra v Novotného úpravě je osmitaktová, kdežto Cmíralova je pouze čtyřtaktová. Také došlo ke změně tóniny, a to z Es-dur do C-dur. Harmonie zůstává ve velké většině zachována.

Při předehře se tanečníci narovnají, dívky se chytí za ruce a začnou se natáčet po dvojicích k sobě. Jakmile hostinský začne zpívat, tak chlapeci pochodují pryč ze scény a děvčata tančí polkou za ruce v řadě na střed jeviště. Ve druhé sloce se dívky drží za ruce na jednom velkém kruhu a tancují čtyři polky, čtyři obkročáky, dvě polky, čtyři obkročáky, a nakonec dvě polky. Při dohře se z dívek stanou blechy a pohybují se dvojposkočným krokem volně po prostoru.

Dávali mně za mou plantu
Arr. Vladimír Novotný

7. Dávali mně za mou plantu .

Obrázek 45 - Dávali mně za mou plantu – zápis melodických nástrojů
Obrázek 44 – Dávali mně za mou plantu - původní zápis

3.4.16 Rozzlobil se švec

Předehru tvoří pouze pět sestupných tónů kontrabasů. Následuje rychlejší dívčí zpěv v F-dur s doprovodem všech nástrojů. Po první sloce zpěvu děvčata recitují. Na to navazuje druhá sloka zpěvu, během které se odejde z jeviště.

Když porovnáme původní zápis s aranžím pro soubor, tak zjistíme, že se opět kromě melodie zpěvu, liší téměř ve všem. Ať už v tónině, v harmonii, předehře i textu, kdy Čtyřlístek vynechává druhou sloku.

Při krátké předehře donesou chlapi do středu jeviště ševce na *verpánku*⁴⁸ a poté se rozestaví do půlkruhu v zadní části jeviště. Švec si mezitím v klidu opravuje boty. Se začátkem dívčího zpěvu ho začnou obtěžovat blechy, tedy dívky. Jsou rozděleny na dvě skupiny. Jedna z nich začíná směrem k ševci, druhá od něj a tančí vždy tři obkročáky doprava a na čtvrtou dobu ševce štípnou. Ke konci zpěvu si švec z chlapců a jejich paží vytvoří klec na blechy. Na to děvčata v kleci reagují: „Svině běží uličkou, švec za ní s paličkou. Svině křičí ninini, netrhej mi štětiny!“ Na začátku druhé sloky švec rozbije klec a blechy tančí dvojposkočným krokem po prostoru a náznakem štípaají všechny chlape. Tanečníci i tanečnice tímto odchází ze scény.

Rozzlobil se švec

Arr. Vladimír Novotný

Obrázek 47 - Rozzlobil se švec – zápis melodických nástrojů

Obrázek 46 - Rozzlobil se švec – původní zápis

⁴⁸ Verpánek – stolička se třemi nohami, která je určena pro ševce.

3.4.17 Jsem, jsem z Rakovníka

Závěrečná píseň tohoto pásma začíná stejně jako jeho úplný začátek. Zpívá se pět slok, které mají všechny stejný hudební doprovod.

Při repetici přede hry si do dvou zadních rohů jeviště nastoupí dva páry. Se začátkem zpěvu tančí diagonálně naproti sobě v soudkovém držení obkročáky. Po čtyřech obkročácích dojdou páry vedle sebe a dívky se dvěma polkami u chlapců vymění. Poté tančí v zátočkách za lokty čtyřikrát za sebou jeden poskočný krok a tři dupy. Ve druhé sloce se k nim připojí ze zadních rohů další dva páry. Všichni společně tančí diagonálně čtyři polkové kroky, kdy chlapec *žene*⁴⁹ dívku před sebou a každé dva páry naproti sobě si vymění místo. Následují opět zátočky s poskočným krokem a dupy. Po dotančení vytvoří páry dvě řady naproti sobě po stranách jeviště. Ještě před začátkem třetí sloky se dvě dívky nachystají na zadní střed jeviště, mezi vzniklé řady. Pak se začátkem zpěvu tančí na osm taktů pato-špičkovou polku směrem dopředu. Zároveň s nimi vychází z levého zadního rohu dva chlapci, kteří se drží za ramena a na osm taktů tančí jeden poskočný krok a tři dupy *v postupu*⁵⁰. Dojdou k přednímu kraji jeviště, kde se na středu potkají s dívkami a společně udělají malou zvedačku směrem k oběma stranám scény. Tam se zapojí do již vzniklých řad. Se zpěvem čtvrté sloky tančí v zadní části pódia dva páry. Jeden z nich tvoří švec a druhý chlapec v pantalónech, oba s tanečnicemi. Oba páry tančí polku v soudkovém držení po oválu v zadní části jeviště. Na závěr této sloky přichází také hostinský s Marijánkou, kteří projdou středem a postaví se na pravou stranu jeviště. Při poslední sloce se všichni účinkující dostanou pomocí dvojposkočného kroku na dvě řady na forbině jeviště. Dívky tvoří přední řadu a chlapci zadní. Po celou dobu se zpívá a na poslední dobu všichni seskočí a pokloní se. Poté obvykle následuje potlesk, další poklony a při dohře se všichni chytí do jedné řady za ruce a skočnou odchází do pravého zadního portálu. Jako poslední jde postava Marijánky a „vlaje“ na konci řady.

---

⁴⁹ Hnát dívku – Chlapec tančí popředu a dívka před ním couvá.

⁵⁰ Postup – Pohyb tanečních kroků vpřed.

4 Závěr

V bakalářské práci jsme se věnovali historii souboru Čtyřlístek, jeho repertoáru a tanečnímu pásmu s názvem Rakovnické pásmo. Tuto práci můžeme využít jako podklad pro nácvič celého Rakovnického pásma, jelikož je zde podrobně popsáno nejenom po taneční, ale i po hudební stránce. Také ji lze využít jako inspiraci pro dětské i dospělé taneční soubory, které působí ve středních Čechách. V aranžích Vladimíra Novotného, které jsou součástí této práce, mohou hledat inspiraci nejen ti, kteří upravují písně pro folklorní soubory, ale kupříkladu i učitelé hudební výchovy či hudební nauky. Součástí jsou i stránky ze sbírky Adolfa Cmírala, která již není k dostání, snad jen kromě Městské knihovny v Praze, kde jsem ji náhodou objevila.

Pokud zmíníme zájem o folklor jako zájmovou činnost, tak obzvláště ve větších městech zájem o folklor roste. Víme, že některé soubory mají naplněné kapacity a již nemohou přijímat další členy, ať už se jedná o děti nebo o dospělé. Tento zájem o folklor je jistě důležitý, a to nejen kvůli jeho uchování pro příští generace. Udržování tradic a návrat k nim zažívá v současné době velký rozkvět. Ať už hovoříme právě o folklorních souborech či festivalech, tak i u lidových řemesel dochází ke znovuobjevení a obnovování.

Při psaní této práce jsem zjistila, kolik osobností se podílelo nejen na vzniku souboru. Od zakladatelů, přes pamětnice, švadleny, vedoucí taneční i hudební složky a další. Většinu souborové historie jsem již znala, ale při pátrání v kronikách jsem objevila mnoho zajímavostí. Také objevení sbírky Adolfa Cmírala v Městské knihovně v Praze bylo pro mne velice obohacující, nikdy předtím jsem totiž neměla možnost vidět původní zápisy.

Cílem této práce bylo zaktualizovat historii souboru do roku 2019 a popsat a rozebrat Rakovnické pásmo. Tyto dvě věci se dle mého povedly. Témata o folklorním souboru Čtyřlístek jsou téměř nevyčerpatelná. V minulosti vzniklo velké množství tanečních pásem, které by stály za obnovu, nebo jen za bližší prostudování. A téměř každý rok vzniká nějaké nové pásmo, které by se také dalo rozebrat.

Bakalářskou práci bych ukončila dojemnými slovy Bohumila Chocholy: *„S Vládou jsme hodně diskutovali, zda povolíme otěže a necháme nastupující generaci, aby si vytvořila všechno své. Když jsme se spolu naposledy sešli na Tuchlovické pouti a sledovali je, Vláda řekl: „Bohouši, viš, co je krásný? Že to půjde i bez nás.“⁵¹*

---

⁵¹ Bohumil Chochola pro Raport.

Dostupné online z: <http://raport.cz/publicistika/2017-05-cimbalovka-a-ctyrlistik/2017-03-02>

Seznam informačních zdrojů

Brožura k 30. výročí souboru Čtyřlístek. Nové Strašecí. 2006

Brožura k 50. výročí Cimbálové muziky Vladimíra Novotného. Nové Strašecí. 2006

CMÍRAL, A. *Lidové písně z Rakovnicka a Křivoklátska. Pro střední hlas s průvodem klavíru. Praha-Mozarteum. 1935. 15 str.*

Kroniky souboru Čtyřlístek I-IV. 1976-2019.

MACHOTOVÁ, L. *Lidové tance a taneční pásma souboru Čtyřlístek. Ústí nad Labem. PedF. 2009.*

MURIC, P. *Soubor lidových písní a tanců Čtyřlístek z Nového Strašecí. Praha. HAMU. 2017.*

INTERNETOVÉ ZDROJE

<http://raport.cz/publicistika/2017-05-cimbalovka-a-ctyrlistik/2017-03-02>

https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/Pantality

<https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2627>

<https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2624&inpopup=1>

<https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2622>

<https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2633&inpopup=1>

<https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2626&inpopup=1>

http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&s_lang=2&id_desc=80339

<https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2631&inpopup=1>

<https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2630&inpopup=1>

<https://moodle.amu.cz/mod/page/view.php?id=2624&inpopup=1>

<http://www.ctyrlistikns.cz/>